

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1965 ч.
ЯНВАРЬ
21
ЧЕТВЕРГ
№ 16 (6035).

Өртөө 2 көп.

ПАРТИЯНЫҢ РАЙОН КОНФЕРЕНЦИЯЛАРЫ

Сонгузу хүн партиянын район конференциялары өгөлөөр. Олар партиянын ажылынын дугайында илеткелдерин дыннап, СЭКП-нин район комитеттеринин составын сонгузу.

Бистиң чурттувустуң улус ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдеринин, ажылчы чоннарнын культуразын болгаш чаагай чорукну көдүреринин канчаар-даа аажок улуг сорулгазы 1965 чылда ССР Эвилелинин улус ажыл-агыйын хөгжүдеринин Күрүнө планын база Күрүнө бюджетин башкаар дугайында ССР-нин Дээди Советинин сессиясында хүлээп алган Хоойлуларга тодараттыңан. Бу күннөде совет улус чеди чылыны эң сөөлү чылынын планын даалгаларын амыдыралга чедишкенин боттандырыпче болууну бүгү күште-рини мобилизациялап турар. Партия органдарынын сорулгазы болза, ажылчы чоннарны бо политиктиг көдүрүшкүнүн болгаш чөгээмдигин инициативанын ууртуп баштаары болор.

Республиканын коммунисттеринин планын оонаалары болгаш социалисттиг хүлээлгелерин күсүдүр дээш ажылчы чоннарнын эртек чылда демексигин мурнуку олурунча чоруп турганар.

Тыва АССР-нин Дээди Советинин каш хонук буртунар болуп эртек V сессиязы кылдыгын ажалдарын түнелин үндүргөн. Бүдүрүлгелерин ажылдакчылары улуттук продукциянын бүдүрүлгөсүн, а көдөш ажыл-агыйын ажыл-ишчилери күрүнөгө эртки, сүтүтү болгаш дүктү сазарынын планнарын күсүткен; улус өөрлөдүлгөсүн, кадык камгалаарынын болгаш культуранын улам ынайгы хөгжүлгөсүн алган сессия демекселди. Оон-биле кады ээни хөй бүдүрүлгелер, ылангыч тузат организациалары планнарын чедир күсүткен, үндүргөн продукциянын шынарын куугулактан. Чамык колхозтар болгаш совхозтар, чер ажыл-агыйын культуразын куу демнепче чорутуп, оон кончук өөшөш продукцияны аң, эртек чылын күрүнөгө тараа сазарынын планын үскөн. Ол ышанаш мал ажылчы хөгжүлгөсүнн хөдөөнү улуг чептер бар. Күрүнөгө эр сазарынын планын күсүткенин болза-даа, республикада малдын чузун аайы-биле баш саны да кызырылган. Бо дээрбе өтөжир аргажок дүвүрүңгү байдалдыр.

Ажылчы чоннарнын амыдырал негелделерин хандыр ууртуп бүдүрүлгелерин амыдырал база-ла улуг чептер бар.

Колхозтарын, совхозтарын бүдүрүлгелеринин болгаш албан черлеринин партия организациалары бо-даа база өскө-даа хөй-хөй чептер дугайында бүгү харымсалган чүктөөр. Болур конференцияларга бар чептерини кам-хайра чок шүтүм-чүлөп, улус ажыл-агыйын бүгү амыдыралда ажылдын денелин дыка көдүрүр, бо чылда көдүргөн ха-мык-ла планын оонаалгалар чогур хуусаазында күсүткенин турарун, бүдүрүлгө болгаш албан черлери бир дески, эки ажылдаан турар дээш, чуну кылза экил дээрзинин дугайында шыгын чугаалажыр ууртуп.

Оон аңгыда сөөлү чылдарда болу-дунган чамык шыгын алгал-дарынын түнелинде, партия органдарын дөвискээр-бүдүрүлгө аайы-биле тургузарынын деннин принциптин үртүгенин. СЭКП Төп Комитетинин октябрь болгаш ноябрь Пленумнарын шиптирлерин ууртуп чугаалажыр. Ол принципти катат тургузар ажылды партия конференциялары доозар. Конференция-лар коммунист тургузушкунун сорулгазын шиптирлеринин партия организациаларынын болгаш партия органдарынын ролун белгиле көдүрүр; партиянын улуттукту бо-дун, эге организациаларын ролун болгаш ужу-дузанын, коммунист бүдүрүлгөсүн болгаш харымсал-газын куугулактан турган ажыл-агыйын ууртуп чугаалажыр. Партия органдарынын шиптирлеринин дугайында хоралыг, алгалгалдыг айтышкындардан шүтү адырмын айтыр.

1964 чылдың декабрыда партия-нын эге организациаларына өткө-сүлгүлүгү хуралдар өрткөдөн. Секретарьлары, партия бюрору-нун болгаш комитеттеринин өткө-сүлгүлүгү чугаалажыр көдүрүлгөсүн коммунисттеринин идеялыг киришкени СЭКП Төп Комитетинин оларын мурнуна тургузар сорулгаларын партия кижигерини билди, оларын чогур өйүндө боттандыра дээш ха-рымсалгалын минин турар дээр-зин херетиндеп турар.

Сорулга болза ажыл-агый болгаш культура тургузушкунуна партия ууртуп чугаалажыр хөдирлерин ба-за метолдарын мога-шылга чокка

экижилди, сайзыраңгайды бар-ду-ру. Ажылчы канчалар-жүжү-метсиг стилден шүтү уштунар, чонуну бүгү кезектеринин ортузу-га партия организациаларын ажыл-агыйын денелин көдүрүр; хоралыг чаңчыларга, сагыш оожургаар, мактанар, көдүрүлгөсүн чоруктарга улус демсигир; боттуну ажылдын түнелерин шүтүмчүлөдүгү өзү-биле шын үнелеп, чептеринин чайла-дыр дээш амыр-соксаал чок ажыл-даар ууртуп.

Амгы үеде бисте партиянын 301 эге организациалары бар. Оларда эге организациалары эртек 122 цех ор-ганизациаларын база 164 партия бүдүрүлгөсүн тургузар. Сонгула-лар сонда, эртем-билитиг, поли-тика талазы-биле белеткелдиг эштер эге организациаларын ууртуп бер-ген. Оларын 81,4 хуузу дээди, до-о-дубаан дээди болгаш ортумак эр-темин. Ыңчалза-даа оларын дыка хөйүндө партиянын ажылдын дү-жүлгөсүн чок. Болур конференциялар партия, совет болгаш комсомолдун ууртуп чугаалажыр-биле ажылдын байдалын калбаа-биле чугаалажыр-о-лорын өдөрдү, кижизилер хемчег-лерин айтыр ууртуп.

Бир эвес партия организациалары Советтеринин, профсоюз болгаш комсомол организациаларынын ролун белгилеп шыгас болза, улус ажыл-агыйын планнарын чедиш-кинигү күсүдүрүр шыгас. Ыңча-ган оларын ажылдын экижилдиг, оларын массалар-биле харылда-ларын улам быжылгалар, оларын ажылдын дузалажыр партия ор-гандарынын хүлээлгөсүн. Ылангыч бо чылдын март 14-те Россия Фе-дерациаларын чер-чер Советтеринге сөтүлдүлөр болор. Ол кампания бисте республикада хүн бүрү кал-барып турар. Коммунист тургу-зушкунга Советтеринин ролун кө-дүрүп шыдаар кижилерин депутат-тарга сонган турарын хандыра-ры-биле партия организациалары сү-түл-массалыг ажылды калбартыр.

Черде ыңчан, партия организациаларын ажылдын карым-делгем. Оларын кылдып турар азы кылза чогур ажылдарын мааа са-наары берге. Конференцияларга пар-тианын ажылын бүгү тала-биле анализдеп, партиянын организастыг база политиктиг ажылдын эң чут-та айтырларынче кол кичээлде-рин салып чугула.

Варшавага хүлээп албышкын

ВАРШАВА. (СЭТА). ПАП агент-лидин ламчылып турары болза: Январь 19-та ПУР-нун Күрүнө чөвүлелинин даргазы Эдвард Охав Варшава керээзинин кижикчилери курунелерин Политиктиг консул-тативит комитетинин хуралына кирип турар даштыкы талаларга алар болдурган хүлээп алышкын-ны тургускан.

Тодор Живков баштаан Болгар Улус Республиканын талалары, Инос Кадар баштаан Венг Улус Республиканын талалары, Вальтер Ульбрихт биле Вилли Штоф баш-таан Герман Демократик Республи-канын талалары, Георге Георгиу-Деж биле Пон Георге Маурер баш-таан Румын Улус Республиканын

талалары, Л. И. Брежнев биле А. Н. Косыгин баштаан Совет Эвилелинин талалары, Антонин Новотный биле Юзеф Ленарт баштаан Чехословак Социалисттик Республиканын талалары хүлээп алышкынга олур-шкан.

Польша талалан Владислав Гому-ка биле Юзеф Циранкевич баштаан

партия болгаш күрүнө ууртуп алыш-кын кижигерини хүлээп алышкын-га киришкен.

Хүлээп алышкынга Эдвард Охав хуралдын чедишкенин түнелерин дээш, социалист чурттарын улам ынайгы чедишкенин дээш, ол чурттарын чангыс ээи болгаш сы-рый кады ажылдажылгазы дээш йөрүлгөсүн салган.

ВАРШАВА. (СЭТА). Варшава керээзинин кижикчилери курунелер-ин камгала министрлеринин ужу-ражышкыны Варшава керээзинин кижикчилери курунелерин кат-тышкан чепсиги күштеринин кол-командылакчыны Совет Эвилелин Маршалы А. А. Гречко киржил-

гези-биле ПУР-нун национал камга-лат министр Мариан Спыхальский-ге болган деп, ПАП агентиле дык-налып турар.

Польшанын маршалы Мариан Спыхальский «Чепсек талазы-биле

Варшавага ужуражышкын

акы-дүмалышкы чорук» деп демек-ти ужуражышкынын кижикчиле-ринге тысып берген. Ол демек бол-за тайбын болгаш социализм дээш кады демиселге социалист күрүнө-

лерин армияларынын аразында на-йыралды белдирерин, чепсек тала-зы-биле акы-дүмалышкы чорукту болгаш кады ажылдажылганы бы-жылгаларынн хөдөөнө оларын ачы-хавылазын көргүзүп турар.

„Айыыл чок чоруктун болгаш тайбыннын чепсээ“

ВАРШАВА. (СЭТА). Варшава керээзинин кижикчилери курунелер-ин Политиктиг консултативит комитетинин ында ажиттыгын хура-лыга хамаарышкан материаларын польша парлалга «Чугула хурал», «Айыыл чок чоруктун болгаш тай-быннын чепсээ» деп ынадыг эгелер-нин ааа-биле парлап үндүргөн.

Ол хурал тайбыннын, тайбын ко-жикелбээс дөгүнаашкын болгаш де-легейин айыыл чок чорукун быжы-лаарында илгилг болур деп, «Три-буна луду» оонаал демекселдеп турар. Агрессиянын кандыг-даа ораада-жышкынынын чайладыр болгаш тайбынны быжылгаар чүткүлө кир-жики чурттарын база бүгү-ле со-циалист дем каттыштырганынын чангыс ээинин илээшкынын Вар-шава керээзи болуп турар деп, ол солун бизжэн. Бистиң чурттарымы-зын камгалап күчүзү тайбыннын бол-гаш айыыл чок чоруктун камгала-лында туруп турар. Тайбынга кы-жаныг бургуз социалист күрүнелер-ин талалындан шиптирлерин оутур согушкунга таваржыр.

Социалист күрүнелер, бирги ээл-де Совет Эвилели сөөлү 10 чыл-дарын дүргүзүлгө делегейин дүш-күрүтүп чорукун чавырмыларынче болгаш чепселгенишкенин эилдери бу-дур чорукту соксадырыңче, утла-ган эгелечин чорукту чангыс улаа эвес кылган дээрин «Жине Варша-ва» сагыдырып турар. Хөй талазыг

алордуг күштерин тургузар чорук тайбынга кайы хире амынган болуп турарын, барын-герман импери-ализмин улам ынайгы хөгжүлгөсүн кайы хире айыылдын, чепселгениш-кенин эилдери бүдүр чорук делегей-ин улустарына кайы хире аар үү-гө болу бергенин Варшава керээзинин кижикчилери курунелер билпн турар деп, солун бизжэн. Акы-дүмка со-циалист чурттарын найыралын хан-ыладыр болгаш чангыс ээин быжыг-лаар чорук оларын күштеринин база айыыл чок чорукун үндөсүн бо-луп, социализмин болгаш тайбын-нын улуг херээнге бараан болуп ту-рар.

Капитал делегейин сандаралып турар экономиктиг болгаш политик-тиг чөдүлгөдөр биле социалист чурттарын чангыс аай өг-бүлө-зин бүгү талазыг көдүрүшкүнүн аразында тодарай ылгалды дем-дегелешкан. «Земедельско знаме» солунун оонаалп айтканы болза:

ВАРШАВА. (СЭТА). Ам ПУР-нун ажылчы чоннары сагыш-сеткилд хайныктырып келир хүннөдө чурт-тап турар. Гитлерчилерин эжелеп алган турарын чуртта 20 чыл му-рунда, Кызыл Армия польша шериг-лерин кезектери-биле кады польша черин эжелекчилерден хостал эгел-дөөн деп өөрүшкүлүг мездээ тарай берген. Ыңчаарга ам өскө чалгыг улусчу Польшада ол-ла утланыш-

Тайбыннын херээнге чаа салышкын

СОФИЯ. (СЭТА). Варшава керээ-зинин кижикчилери курунелерин Политиктиг консултативит комите-тинин Варшава ажиттыгын хура-лы социалист лагеринин чангыс ээинге, бүгү делегейге тайбыннын херээнге чаа салышкын болуру чигингил чок деп, «Земедельско зна-ме» солунун мурнуку чүдүлгөсү би-жилп турар.

Капитал делегейин сандаралып турар экономиктиг болгаш политик-тиг чөдүлгөдөр биле социалист чурттарын чангыс аай өг-бүлө-зин бүгү талазыг көдүрүшкүнүн аразында тодарай ылгалды дем-дегелешкан. «Земедельско знаме» солунун оонаалп айтканы болза:

ВАРШАВА. (СЭТА). Ам ПУР-нун ажылчы чоннары сагыш-сеткилд хайныктырып келир хүннөдө чурт-тап турар. Гитлерчилерин эжелеп алган турарын чуртта 20 чыл му-рунда, Кызыл Армия польша шериг-лерин кезектери-биле кады польша черин эжелекчилерден хостал эгел-дөөн деп өөрүшкүлүг мездээ тарай берген. Ыңчаарга ам өскө чалгыг улусчу Польшада ол-ла утланыш-

тайбын тургузушкунга социалист чурттарын оккур көдүрүшкүнүн оларын тайбынга ынакшылыгын тодарай бадыткаашкыны-дыр. Тур-гузукчу күш-ажылды кылдып тура, олар империалист күштерин чык-кенишкенинче хамаарыштыр улуг серемчелдиг чорукту лере-ди, кандыг-даа агрессияга уур иле-гелдиг камгала—Варшава керээ-зинин организациалар мога-шылга чок быжылгап туралар.

Варшава керээзинин Политиктиг консултативит комитетинин ажи-тыгып турар хуралын «Отечествен фронт» солун бүгү улустарын айым чок чорук дээш демиселге чаа базым кылдыр характерлеп ту-рар.

Хосталганың байырлалы—акы-дүмалышкы чоруктун байырлалы

ВАРШАВА. (СЭТА). Ам ПУР-нун ажылчы чоннары сагыш-сеткилд хайныктырып келир хүннөдө чурт-тап турар. Гитлерчилерин эжелеп алган турарын чуртта 20 чыл му-рунда, Кызыл Армия польша шериг-лерин кезектери-биле кады польша черин эжелекчилерден хостал эгел-дөөн деп өөрүшкүлүг мездээ тарай берген. Ыңчаарга ам өскө чалгыг улусчу Польшада ол-ла утланыш-

кын-биле чоруп турар: хосталыш-кынын юбилейин польша хоорай-лар улай-улай байырлап турар. Чангытгы 1945 чылдазын шыкп, поляктарын чепсек талазы-биле акы-дүмалышкы оларын-биле кады чоруп турар—хосталгалыг түлүчү-куннарга киришкен Совет Армиянын дайынчылары чуртта аалап челе берген.

Краков хоорайын хостанынын 20

Красноярск крайның 30 чыл ою

Красноярск крайнын үжөн чыл болган оюнга холбаштырган Крас-ноярскин хөй-нигизинин байыр-далыг хуралы болган. Партия край-комунун бирги секретары А. А. Бо-карев илеткел кылган.

Хааныг сүзүп үзүлгөсү шөдүлгө-рин болгаш албалдыг ажалдын дери болуп турган Енисей, Сибирь Совет эрге-чагырганын чылдарынын

дүргүзүлгө Совет Эвилелинин эконо-мика талазы-биле бедик сайзыраң-гай району болу берген деп, эш Бо-карев чугаалаан. Крайда улуттук-бүдүрүлгөсүн хемчээли 1913 чыл-дазы-биле денчээр, 300 катап ажыг өскөн. Ам мында 11 муң ажыг бүдү-рүлгөдөр ажылдап турар.

Крайда көдээ ажыл-агый улуг-биле көгжээн.

Эш Бокарев крайнын экономика-зын болгаш культуразынын чөөк-кү үеде перспективаларын дуга-йын чугаалаан.

Хуралга крайнын хөй бөлүк дээр-е кижилеринге РСФСР-нин Дээди Советинин Президиумунун шаңназын хүлүлел бижиктерин тымыскан.

(СЭТА).

Кыш болгаш амыдыралдын каазы — кижинин холунда

Быштың кайгамчык кааз, аяс хүнү. Тес уундан ак туман кө-дүрүп үңгеш, Хайыракан даа-нын белинде куржалы берген. Ажай-буурул Хайыракан хар-би-ле так шугланышкан, Тестин дел-гем шынаазында амыдыралдын өөрүшкүнүн, чымыжын магадана-зыг харап орап.

Өөрүшкүлүг ырларын аялгазы оң халаларыга чангылаңгылар, кодан-кодан хойтар, няектер оң сайырларын, мээстериниң оыт-тар чоргулар. А ол бүгүнүң зо-лери — кижилерин күш-ажыл-чы холдарынын тургусканы чаа-гай үлгүлүн чүрү бо-дур!

Мааа «Чодураа» колхозтун ол дагың баарыга Хараал-Тей-де төп сүт-бараан фермазын коммунист күш-ажылды деп бедик атты эдилген найыралдыг коллективинин ажыл-ижи-биле, кыска-даа бол, таныктылаанар.

Ферма 1964 ажыл-агый чы-лында социалист хүлээлгелерин чедишкенин күсүткен. 173 тонна сүт бүдүрүп хүлээлгө-рин 205 тонна кылдыр күсүт-кен, 135 тоннамын оругуна 138 тонна сүтү күрүнөгө саткан. Бир

некке онааштыр 1250 кг сүтү саап, төрүр 100 нектен-не 93 бызааны алган.

Амгы үеде фермада 150 баш боа мал хорамча чок кыштаг-лап турар. Мал чөмөрүнүн кур-лавыры бар.

Амгы үеде саалдада 30 ажыг нектенден хүндө ортумаа-биле 100 кг сүтү саап ап турар. Ферма электржигитинген. Инек кажаазынын иштин электр-биле чырдып турар. Бызаа кажаа-зын иштинде клеткаларын кыл-гылаан. Ында үжөн ажыг бызаа-лар эки ажаалда, чөмөрлөтүн ачымында кышты өскөт чок эр-тирпн туралар.

Ферманың инектери бо айда бызаалап өгөлөөр. Бызаа ажаа-чызы Маны Араптан бөдүнүп ажылдына мергежөөн. Эртек ча-йын бызаа бүрүзүндө ол хонук-та 300 грамм немелде дензини ап турган.

Ферманың мурнакчы саанчы-лары комсомолчу Оюн Бим, ком-мунист Баткар Чедей олар эртек чылды бир некке онааштыр 1500—1600 кг сүтү саап ап, коллективин мурнакчылары бол-

ган. Алдарыг чеди чылдыг сөөд-гү чылдына олар боттарында бы-жылган инек бүрүзүндө 1550—1650 кг сүтү саап алырын хүдөөнпн туралар.

Кызыл булунуң эргелекчизин комсомолчу кыс Араптан Севи-баа ферманың мурнакчы саан-чыларынын бирөөсү. Бөдүнү бо ажылын база багай эвес күсү-дөп турар. Ында библиотека фер-манын ажыл-ишчилеринге куль-турлуг бараан болуп турар. Чо-гаалчы Салчак Токанын «Чаа Тыва» деп номунга номчулга кон-ференциянын кылдыр деп белет-кел мында чоруп турар. Кызыл булунуң иштин көрүштүг кыл-дыр дээрээ. Ында саанчыларын хүлээлгелери, плакаттар, лозун-гар болгаш оон-даа өскөдөр бар.

Фермада бо чылын турму элек-тросаланы тургузар. Ол ыш-каш бөдүнү чөмөр белеткел, кажаа ишти аштаар херексел-дерин тургузарын планнаан.

Амдыралдын каазы — кижинин холунда деп чүвени бо фер-манын ажыл-ижи бадыткап ту-рар.

Т. ДОКУДУП.

Чаа сорулгаларны салган

«Чыраа-Бажи» совхозтун Чырга-кы салбырын № 2 хойжу брига-дазында малчыларынн нияти ху-ралы болуп эртек. Салбыр эргелек-чиз Д. Настык-Доржу биле совхоз-та парком төлөөн Д. Маадыр-оол хуралга олурдушканар. Хойжулар-нын эртек чылда кылган ажыл-ын түнелерин болгаш 1965 чылда сорулгаларын ааа чугаалашкан. Бригадир эш Демоний бөдүнүп бри-гаданын кижигеринин кан-чаар ажылдаанын тодарай чугаа-лаан.

Бригадада чеди малчын өг-бүлө бар. Эрт, дук бүдүрүлгөсүнн тала-зы-биле ол бригада совхозка шүкү черин ээлээн. Чыл дүргүзүндө үшү ажылдап келген хойжулар база бар.

Ыңчалза-даа ажылдыга ээ-харым-салга чок кижилер илээрин. Эртек чылдын бригада 860 хураганын че-дир албаан. Хойжу эш Лама-Сюрю-нүч коданан 40 хөй өлгөн. 352 хондан ол 287 хураганын че-дир албаан. Эш Селен 457 хондан 186, эш Өн-Шырап 399 хондан 216 хураганын база-ла че-дир албаан.

Анык малчын эш Бады-Сюрюне 7 баш хөй чөтпес. Чамдык малчынар кыштагаларын чыгылавын, ажаал-ла-тайгаларды кошкатканын хөй баш хураган аарыгдан, сооктаң өлгөн.

Мал чөмөсүн белеткелинге шеп-кейлиг киржип, малдын баш санын көдүрүр дээш кызыкмак ажалдап келген хойжулар бар. Оларга

М. Ыдым, К. Бим-оол, К. Чамыал, О. Көдүр-оол хамаарып. Бригада-да ийи чаа кажааны немей туткан.

Бо чылын бригада 100 хойдан 97 хураганын, хойдан-на 2,5 кг дүктү алып сорулгалы салган. Хойжулар М. Демоний 100 хойдан 110 хура-ганын, хойдан-на 2,5 кг дүктү, М. Диртай-оол 100 хойдан 100 ху-раганын, хойдан-на 2,5 кг дүктү, О. Сүтүр-оол 100 хойдан 90 ху-раганын алырын хүлээлгелерин. Өс-кө малчынар база түс-үзүндө хү-лээлгелерин алгылаан. Коммунист күш-ажылдыг бригадазы деп атты чаалап алып сорулгалын хойжулар боттарынын мурнуна салган.

Н. КЕРТИН-ООЛ.

Сөөлгү почта-биле

Күш-ажылга ынакшылдыг хөй-хөй кижилер Бит-Хемнин «Хадчы» колхозта ажалдап турар. Оларын чамымыз — мында сүт-бараан ферма-зында. Ферманың коллективин эртек чылда кыл-ган ажылын түнелеп, бөдүнүң бар аргаларын са-нап көрөш, коммунист күш-ажылдыг коллек-тивин деп аттыг чедир алып деп шиптирээл.

Партия кижигүлүгө кандидат, мурнакчы саан-чы Галина Бара-кыс оң эргелекчилеринин би-рөөн болган. Ол эртек чылын ботунга быжыг-латтыгын инек бүрүзүндө 1408 килограмм сүтү саап алган.

Александра Дончаанын эки ажылдын дуга-

йын хадчылар база-ла мактап туралар. Ол эртек чылын инек бүрүзүндө сүт саап алып планын додур күсүткен. Ам бо чылын оң хү-лээлгөсүн — инектен-не 1500 литр сүт. Ол дээр-ге 1964 чылда оң алган хүлээлгөсүндө чүс литр ажыг. «Бистиң чедип алган чедишкенинине быс, ыңчалза-даа аңаа доктаавас ууртуп бис. Коммунист күш-ажылдыг коллективин деп ат дээш демсигир кириптерин мен база деткип тур мен» — деп, Александра ферма коллективинин ху-ралына чугаалаан.

Чурукта: Г. Бара-кыс, А. Дончаа. Фотолары В. КОНДРАШОВТУУ.

КЫШТАГЛАРДА

ЛЕКЦИЯ БҮРҮЗҮН ДЭЭШТИГ БОЛДУРАТ

Партия организациясы, кижизидилге, чон

Янзы-бүрү аргаларны ажыглааш

Чон ортузунга политиктиг болгаш эртем билгилерин негиздеринге, коммунисттик нийтиел харызааларын хевирлеп тургузарына база чон кижини кижизидилге «Билиг» нийтиелерини организацияларын ажыл-чорудугазы улуг ужурун дүзүлүг.

«Билиг» нийтиелерини Току район организациясында 80 кижиге санаттып турар. Мында нийтиелерини дөрт лекторлар бөлүктөрү база билгилерини янзы-бүрү адырларын аайы-биле 5 секциялар тургустунган. СЭКП ТК-нын июнь Пленумунун шийирлерини ажыраалга боттандырдышаан, районда лекторлар бөлүктөрү партия организацияларын удурутууга-биле лекция пропагандалаан эдээр экижиктен болгаш хемчээлин калыптаткан. Лекциялардын идея болгаш эртем талазында лекциялар бекитилгенче, оларны ажыл-агый болгаш културга тургузушкунунуң толугайы айтырларына-биле холбаштырылганче кичээлге бердөө.

Эрткен 1964 чылда районга нийтиелерини 457 лекция номчуттунган, чыл планы ажык куустаттынган. Оон иштинде СЭКП төгүзүлүг, партия болгаш чакаткыч чутула шийирлерини талазы-биле база делегей байдалын дугайында лекциялар эне-кей сайын болуп турар. Көдө ажал-агый айтырларынын талазы-биле 1963 чылда 27-ле лекция номчуттунган турган болза, эртен чылын ол лекцияларын саны 71 четкен. Химия болгаш ону уус ажыл-агыйында ажыглаарынын дугайында лекцияларын саны дык көвүдөн. Бүгү лекцияларга 60 ажык тузуу удурутулган чегерлеринге болгаш холкозтарга, фермаларга номчуттунган.

Лекциялар-биле чергелештир бо районда аас пропагандалаан массалык хевирлер — тематиктиг лекциялар, диспуттар болгаш эскердөө улаа-дараа ажылатканын турар апарганы өөрүнчүт. Чыл дүргүзүндө 40 ажык нымдас массалык лекциялар эрттирген. Доора-Хемини удусту

культура университетинин чаагай ат-сураа бүгү республикага билигиге апарган деп чутаалап болур. Университетте кичээлдер доктаамал, бектик денелге эртип турар. Улусту университеттиг ажылынга ылаңгыя башкылар В. В. Тимофеев, В. М. Озеров, Л. Н. Тимофеева, В. И. Локонев олар эң идеялиг кижилер турар.

Лекторлар бөлүктөрүнүн иштинде «Совет Тыва» колхозта бөлүктүн (даргазы В. А. Арбаан) ажылы эң дээр. Лекциялар колхозтун чыгыс аай планын колхозтун партия организациясы-биле кады тургузуп, оон куустатканын чедип ап турар. Чыл иштинде чүүл-бүрү темаларга 40 ажык лекциялар номчуттунган. Оон аягыда тематиктиг лекциялар, колхозтун муракчылары-биле ужурашкандар болгаш эске-даа хей кижиге кижизидилге хемчеглерини организациялар келген. Лекторлар бөлүктүн ажылы колхозтун мурнуна турар ажал-агый сорулгаларын чедип кижизидилге чогур сардарын чедип турары чутаажок. Колхоз 1964 чылда күрүгө мал продукттары сазар хүлээлгелерин бүтүп куустаткан. Шаанга «тарак черде үмүс» деп турган черден 17—18 центнер дүжүттү өстүрүп алган. Бо сезонунуң орук тывыжынын планы куустаттынган.

Районда лекция пропагандалаан идеялиг кижилер турар «Билиг» нийтиелерини кижизидилге шаңналарын болгаш макталарын ап турар. Эртен чылын үш кижиге РСФСР-ини болгаш Тыва АССР-ини «Билиг» нийтиелерини хүндүлөп бекиткен-дир-биле шаңнакталган. Бир кижиге халас тургучи пүткөвканы тыгылган, 20 ажык кижиге аша шаңналын алган. Оон аягыда 6 лекторлар Москва, Хабаровск болгаш Кызыл хоорайларга семинарларга чоразынар.

«Билиг» нийтиелерини район организациясынын ажылы нийтиелерини багыт эвес болуп турар болза-даа, четпестер ам-даа барын айтыры чутула. Номчуттунуп турар лекциялар дыкка хей таварылгаларга коммунисттик тургузушкунуң практиктиг со-

рулгалары-биле, амдырал-биле чогур харылаа чок, кошкак дөштиг болуп турар. Лекцияларга белеткед мурнуназындан кижини, лекцияларын аудиторияга дыңдаш, чутаала-жырын практикап турар апарган болза-даа лекция пропагандалаанын шынарын бекитилгенче ам-даа шыгын кичээлге салыры негизинин турар. Лекцияларын дыңдап хынаарын өзү барымдаалап чорудуп турар, чүр дээр колдуунда шыраак белеткедиг, дүжүлгалыг кам кижилер бот-боттарынын лекцияларын дыңдаштып турар.

Номчуттунуп турар лекцияларын тематиктиг улаанышкынында четпестер база бар. Илангыя эртем атеизмин айтырларынын талазы-биле лекциялар ховар болуп турар. Шаңгына, удуру массалык ажылар, чижээ, атеисттик лекциялар база чүдүлгелер кижилер-биле тус-тузунда чорудар ажыл сөөлүг үдө кошкаан. Коммунисттик кижизидилге хамаарышкан лекцияларын саны ам-даа эвээш. Чамдык лекцияларга күч-хемчээл болгаш нийтинин күч-хемчээлдерин коммунисттик өзү-биле көрүпун айтырларыны чогур-биле көргүстүмөй турар. Тус-тус адырлар аайы-биле тургустунган секциялар барык-ла ажылдаштып турар.

Нийтиелерини хей-хей кижизидилге лекция пропагандалаанын ажылында кадык-даа кижизиде чок болуп турар. 80 кижиге иштинде 1964 чылда чүгө 30 кижиге лекциялар номчуттунган.

Илангыя нийтиелерини район организациясы (даргазы В. В. Тимофеев, харызаалыг секретары А. Э. Доржу) партия организацияларын хун бүрү удурутууга-биле дайнымшаан, лекция пропагандалаан улам калыптанып, оон шынарын, дөштиг чорупун үндөйүн-биле экижидер, нийтиелерини кижизидилге бектик идеялиг чедип алар дөш ам-даа хей ажыларын кылыр ужурут.

В. КӨПЕЙ-ООЛ.

Бир эвес политиктигидилгелерини ажылы бектик денелге тургузуп, оон хей янзы хевирлерини калбаа-биле ажыглаар болза, ажыл-агый сорулгаларын чедип кижизидилге шийирлерини улууг ролюд дээрини Бай-Тайга районун «Малчын» колхозунда партия организациясынын дүжүлгалындан база көрүп болур.

Колхоз эртен чылын малдык продукттарын күрүгө сазар талазы-биле социалисттик хүлээлгелерини чедип кижизидилге, СЭКП Барыш-Хемчик райкомунун болгаш райкукумунуң колхозтар аразында шийир Кызыл тутун чаалап алган. Чеди чылын сөөлүг чылы — 1965 чылда улам эки ажылдаш, ол тукту быжымы-биле тулар деп күзө-чүткүл-биле додунган монгунтайгачтар чар чылды база-ла чүткүлдү чорук-биле, политиктиг болгаш күш-ажылы бектик көдүрүшкүн-биле ателген. Бо дээр СЭКП ТК-нын октябрь, ноябрь Пленумдарын болгаш СССР-нин Дээди Советинин V сессиясынын шийирлеринде айтырлан сорулгаларын колхозчу мастаханы билип турар дээринин херечизидир.

Колхозтун мурнуна салдырган ажал-агый сорулгаларын чедип кижизидилге шийирлерини хандырар дөш, колхозта парток агитас-массалыг, политиктигидилгелерини ажылы калыптанып, оон янзы-бүрү аргаларын ажылап келген бие эвес ролюд болган. Колхозта лекторлар бөлүк 1964 чылда 130 ажык лекцияларын номчуттунган, ийн номчула конференцияны организациястан. Лекцияларын эң хей малчыларга номчуттунган. Номчуттунуп турар лекцияларын тематиказын янзы-бүрү болдуруу дөш парток-даа, лекторлар бөлүк-даа чутула кичээлге салып турар.

СЭКП Топ Комитетинин октябрь болгаш ноябрь Пленумдарын, СССР-нин Дээди Советинин V сессиясынын материалдарын пропагандалаар талазы-биле ажылар кылдырган. Тус-тус улаастарда агитаторларын бекитилеринде аягыда, 27 лекцияларын ол чутула документи

лерге холбаштыр номчаан. Лекция пропагандалаанга колхозтун удурутуучулары болгаш кады интеллигенттер иленейлиг кижилер турар. Илангыя Мугур-Аксы сес чыл школаларын өөредилге аргаларына Н. Ш. Донгак, анык чогаалчы, башкы Салчак Молдуга олар лекция пропагандалаанга болгаш эске-даа политиктиг хемчеглерге эң идеялиг кижилер турар.

Агитас-массалыг ажылардан болгаш лекция пропагандалаанга аягыда эске хевирлерини ажылап турары-биле өң түнелди берип турар. Чокта чар Мугур-Аксынын библиотекасы-биле лекторлар бөлүк каттыжып алган, чогаалчы С. К. Токанын «Чар Тыва» деп чогаалын талазы-биле номчула конференцияны эрттирген. Суурнуң делег кылунга чыгалан кижилерини хейнуге олуттар безин чедиптеш турган. Ол массалыг хемчеге кижилерини сонургалы ол хире улуг болган-дыр.

Чогаалдык утка-шынарын чутаалажып, сайгарган сөөлүдө номчутчулар санал-ооналы чутаалаан. Эш С. К. Тока тыва чечен чогаалга чар, үнелгү улуун кириген, ону номчуп көргөш, дыкка хей солун болгаш чар чүдүлгелерини номчутчулар билип алыр деп олар түнээш, чогаалдык сес-ло-маа чечен, амдыралды тода, чиге көргүзүп турарын демдегеп, моон сонгар-даа мыдыг чогаалдарны бижирини авторга ээни-биле күзөткөн.

Эртен чылда колхозка малчылар хунуң эрттирерини райком доктаамал организациястан келген. Ол хүнерге муракчыларын байырдалды-биле демделгелерин, малчылар аразында арга-дуржула солчурун организациястан турар. Малчыларже культуход организацияларын сөөлүг үдө практикап турар апарган. Бо чылын эртен кам хонуктарында безин мыдыг улуускунерини Адыр-Бутта мыш белеткедиринче, Мөген-Бүрен суурга барган хей кижиге кижизидилге агитаторларга концерт көргүсүшкөн, суурнуң чурттакчылары-биле анык чогаалчы С. Молдуганын ужура-

жышкынын организациястан. Дараа-зында эелчегде мыдыг улуускунерини Тоолалыг фермазынче кылыр дөш белеткенни турар. Бо ажылда удурут башкаларына райкомунуң бюро кижигуну эш К. Шөмбүдүн идеялиг кижилер турарын демдегээр чутула.

Политмассалыг ажыла чамдык четпестер база бар. Чижээ, Барыш-Хемчик партия эге организациялар бар. Оон иштинде Мугур-Аксыда эге организация агитаторлар кылдыр эң шыраак кижилерини шийип ап, участторда ажылче кичээлге салып турар, колхозта партия эге организация бо айтыртыны кылдыра көрүп, харын агитаторлар кылдыр чамдык эге билгич чок кижилерини, ол мышак, ийн чангыс төлөп чок, арагалар кижилерини безин кырып турар. Агитатор хүлээлгелерин дагып болуп шыраак билгилер кижилер — тускай өртемчилер, удурутуучу ажылачылар ол эге организацияда чок эвес дээр-чи черде билдингир. Бо дээр агитация ажылын чедир үнелөөзүнүн херечиз болурун эске чүт-даа эвээр. Илангыя, бодунун соо-биле массаларын эдериң, күш-ажылы эки үлгөр-чигеңге оларын өөредип, чогаалдык идеялиг хөг-жүдүп шыдаар аргалыг, эне-авторитеттиг кижилерге агитация ажылын дааскан турарынче кичээлге салып херек дээр дугайында СЭКП ТК-нын июнь Пленумунун айтышкынын шыгын барымдаалаар ужурут бис.

«Малчын» колхозта партия организациясы болгаш мында лекторлар бөлүк чон ортузунга суртал ажылы экижидер талазы-биле эртен чылын чамдык чүдүлгелерин кылган. Бо чылын политмассалыг ажылы улам күштөлдүрүп, оон янзы-бүрү хевирлерини калбаа-биле ажылаар дөш күженишкенин ажылаары бистен негизинин турар.

Х. АДЫГ,

райком чанында лекторлар бөлүкчүн удурутуучу.

Түлүш Комбуй-оол — «Улуг-Хая» совхозтун трактористи. Ол, малчынар-биле чок харылдаш кини, чүгө дээр оларын чурттап турар чегерлеринге бо-ла чедө бээр, мал одарларын да хары күштүг машина-лыг аргаштарын, даглар ийлерин шийип алырына малчынарга дуула-лаштып турар. Оон ызымаккай аны-лынын түнелгиде совхозтун хей-хей малы кынык үдө чеге одары-биле база хандыртынар аргалыг болуп турар.

Чурута: комсомолчу тракторист Т. Комбуй-оол.

Ол-ла районнуң «Куш-ажылдык хосту» негдэс ажыл-агый артелиниң кадарчызы Кыргыс Суван-оол эртен ажыл-агый чылында бектик көргүзүлгелерин чедип алган. Ол ажаа турары анык инкентеринден хүнде-ле 1 килограмм 102 грамм немелде декини ап турган. Ам малчын Суван-оол Чин-Аксы деп черде мыштагалп турар. Оон иштинде малдарын күш-деңгели шыгарып.

Фотолары С. Фекстистовтуу.

53 хураганы ажык алган

Барыш-Хемчик районнуң колхозтарында болгаш совхозтарында январь 15-ке чедир 8283 чыл оодуу болуп турар. Ол болза районнуң ажыл-агыйларында бүтү төрүтү хойларны 8,6 хуузу болуп турар. Төрөн хойлардан 8336 хураганын чагынса-да баш чидирг чокка буруну-биле менди камгалан алган. Ийнээшкенин ачызында 53 хураганы ажык алган. Байы-лаа ажал-агыйларда бай хураганын күй-деңгели болгаш дортуг турарын байдалы тергип эки. Бо байдал болза районнуң партия, совет болгаш ажыл-агый органдары хойларын тарып бооздарын чогур үндеде организацияны чуртуктанын база чар хураганын хүлээп алырына багыт эвес белеткенгенин чутаалап турар-дыр.

(Бистиң көр.)

АТЕИСТИГ ПРОПАГАНДАНЫ КҮШТЕЛДЕР

Баз-Хем районда Сизим мыш ажыла-гый чериде партия эге организациясы (секретары эш Яковлева) шаңгына удуру ажылы идеялиг чедип турар. Маана эртен чылын билгилерини кижизидилге ийн атеисттик лекцияларын эрттирген. Ол мышак ийн лекцияларын район төвүндө келген атеисттер бөлүкүн дууза-зы-биле база кылган.

Бо партия организация кол кичээл-гейини чон ортузунга шаңгына удуру тематик бекитилерини чурдатырычте улаандырган. Илалыг бекитилерге чон чыл келген турум улам-ла хей көзү, ону сонургап турар апарган. Клуб, библиотека, школа — бо черлерде атеизмин буудуларынын дерин, «Атеисттер» деп хаза созулун доктаамал үндүрүп турар. Оон ийн атеизмин номдарын баш калбаа-биле делгез.

Атеисттик ажыла кол улаанышкынын чонун аразында ам-даа шаңгына чүдүрүп кижилер-биле тус-тузунда ажылаары апарган. Оон башкылар, эмиңдер болгаш атеизмин үндөйүнерини бөлүмүн дооскан культура ажылачылары чорудуп турарлар. Суурга школада комсомол, пионер организациялары бо талазы-биле база ажылап турарлар. Оон түнелгиде школага крестиг кээр өрөмчилер ам көзүбестөөш.

Илалыг-лаа болза, кылган ажылдарга оожурган болбас. Чонун ортузунга атеисттик пропагандалаан негиздерини ууктедирин болбас. Ужеп суурга бо ажыл кошкак тургустунган. Мында школада пионерлер болгаш октябртар мындага кезир чок болуп турар.

Чон ортузунга атеисттик ажылыны база бир кол хевир — районнуң суурларынче атеизмин тускай бригадаларын уадирер бооп турар. Илалыг бригадаларга эне-не шыраак атеисттер кижилер турар. Олар лекция, беседа чорудардан аягыда көдө атеисттерге база дүз чедип турарлар. СЭКП-нин Баз-Хем райкомунун пропагандала болгаш агитация килдизи «Билиг» нийтиелерини салдыры-биле кады Сизимче, Эрженче, Ужепче, Даниловка атеисттерини тускай бригадаларын чорудуп турган.

Ужеп суурга районнуң экижидер калык камгалаанын дугайында ке-

жени база организация эрттиргенер.

Районнуң көдө башкылары школаларын атеизмге кижизидер талазы-биле удуру ажылы база чорудуп турарлар. Моон кичээнге башкы М. Салыкованын ап болур. Оон удурутууга-биле Ильянка суурга башкыларын күжү-биле төрөөн крайнын музейин тургускан. Аяа «Тилелгел» колхозтун төгүзүн чүрүп көргүскөн. Ам эш Салыковка Кыту-Аксинда школада ажылап турар. Маана келгеш, бо черини музейини организациясына белеткед ажылы өөрөмчилерини-биле кады ол кылдып турар.

Кундустуг школазында атеизм темаларын таарыштыр кылган фото-монтаж урулгаларын болгаш атеизмдерини кичээлге болгаш хаара туткан. Мында атеизм булуңу база бар.

Оон-биле чергелештир районда атеисттик пропагандалаа четпестер хей. Чижээ, Ужепте анычтыр-тыныш кооперациясында партия организация бо ажылы кошкак удурутуп турар, чүгө район төвүндө лекторлар кел-лирин манаарына өйлешип турар. Чүдүкчүлдер-биле урулчу ажыл чорудар аргалар суурга бар. Чүгө партия организация башкыларын, эмиң-лерин болгаш эске активчилерин ол ажылче хаара тутары негизинер.

Ильянка суурда атеисттик ажыл база дык кошкаан. Оон уламындан мында чонун аразында шаңгына чүдүлгелерини саздары кескү бооп турар. Чижээ, чүдүкчү херэженир эмиңге божурунган ойталап турар. Дүжүт ажаа алышкынын үдө-линде Матрена Гавва ашаанын чеп-шээрди чокка эмиңге барып божааш, келгере ашаа казайын бажымынга кийибей турган чүүл бар.

Районда партия организацияларын атеисттик пропагандалаан чорудуп турарында четпес чүүл чүдөлдү, оларын чүдүкчү кижилер-биле тус-тузунда ажылынын кошкаан. Оон ийн агитаторлар боттарынын олашкан черлеринге ажыл чорутпайн, оларын ажылын партергани-зациялар эки контрольдаштып турар.

О. САТ.

ТАРАА АРЫГЛАШКЫНЫ

Быштың ак хары черни шагдала шыккан. Мычазажок ажылы хайныккан эвеноун турула ам-лаа карары чылар.

Бо болза «Тыва» совхозтун Хөндөргей салбырынын төп шаңы-дыр. Ийн 8 кижиге составтыг бир эвено үдөңгиде хергелээр 280 тонна кыл-кыл-тасты тараа арылаар машинага үш катап өттүргөн, оон 180 тонна-зын амдаралп шыжааннар. Бо ажылга Ооржак Бора, Куулар Су-

рунмаа, Куулар Тамара олар эки ажылдап, хүн нормазын 150—180 хуу чедип турарлар. Моторист Сат Кин-оол төп шаңга үш чыл мотористтен ажылдан келген. Бо үдөңгиде дүргүзүндө ол ажылга багыт дүрүтүп көргөш болгаш сөөлүг үдө тараа арылаашкынына база идеялиг кижилер, муракчыларын оодурунда кирген.

Эвеноун кижизидилге бо чыла-зын дүжүлгө бек кылдыр үдөңгиде арылаашкынын кыска хуусаада доор дөш күженишкенин ажылап турарлар.

С. БАДЫ.

Партиянын Барыш-Хемчик райкомунун медицина, ветеринария, садыг ажылдакчылары болгаш пропаган-дистер составтыг агиткультбригадалары малчыларже айла ийн катап үнүшкүн кылдыр доктаамал чамдык болу берген. Унүшкүнүң сөзүндө чорудар.

Январын бир хүндө агиткультбригадаларын бирээзинини хүлээлгелерини куустатканын, «Шекээр» совхозтун Акта, Баян-Колда, Аламы-Тулаан Караал малчыларга барып, оларын ажыл, амдыралы-биле таныштырды.

Алдым Тулаан-Караалың даанда Сайын Ооржак Кулчураковичини кыштаанга эртеннини 9 шап ажык чүдүлгө чедип келдиң. Чап-чаа ка-жаалардан үндүргөн хойларын болгаш чаш хурагаштарынын мыды дини-митиге чүвө. Хойжунуң өг-бүлө-зинин бүгү кижизидилге хураган-нарын илеринге эмиңир, аажок хайнышкынын ажылдаан турар.

— Бүгүдө экин, ажыл-түлө бүдүн-гүр болзун!

Экин, чорук чогузун! — деп, меңделешкеш, хойжу-биле беселаны ажал доозулган соонда чорударын дүжүлгүтүс. Хой болгаш хураган кажааларын ишти курат, чыгыт. Чамдык малчыларын калыңга чедө бээр, өдөк-көржөн болгаш эске-даа чүдүлгө хорууныны берген, кижиге-даа, мал-даа кылаларына шаптыктыг болгудар. А Ооржактын мында мыдыг эске, колдан чаным дээр аштан каан.

Доруга берген хураганнар илангыяда болу-болу-биле мытып, дешикелжип чоруп турда көргө, оларын тодуз, омак-сергек, семс куштүү магалыг. Эртенги ажыл доозулган соонда хойжу-биле бистин беселаныс эгелээш.

„Космиктиг“ дүргөн чорудурунун бригадасы

Кузбасста «Байдаевские ук-лоны» шахтада Николай Резницкийн бригадасы «ПКГ-Э» деп комбайн-биле 31 ажыл хүндө чер алаа-биле коридорлоп 2075 метрин эртен. Чех дагжыларын чедип алганындан 289 метр ашкан. Делегет рекорду — бистин болган!

Резницкийн бригадасынын чедип кижизидилге кайгамчык. Ол бригаданын дүргөн чорудурунун «космос» дүргөн чорудурун деп алап болур. Көрүңер даан — ат-

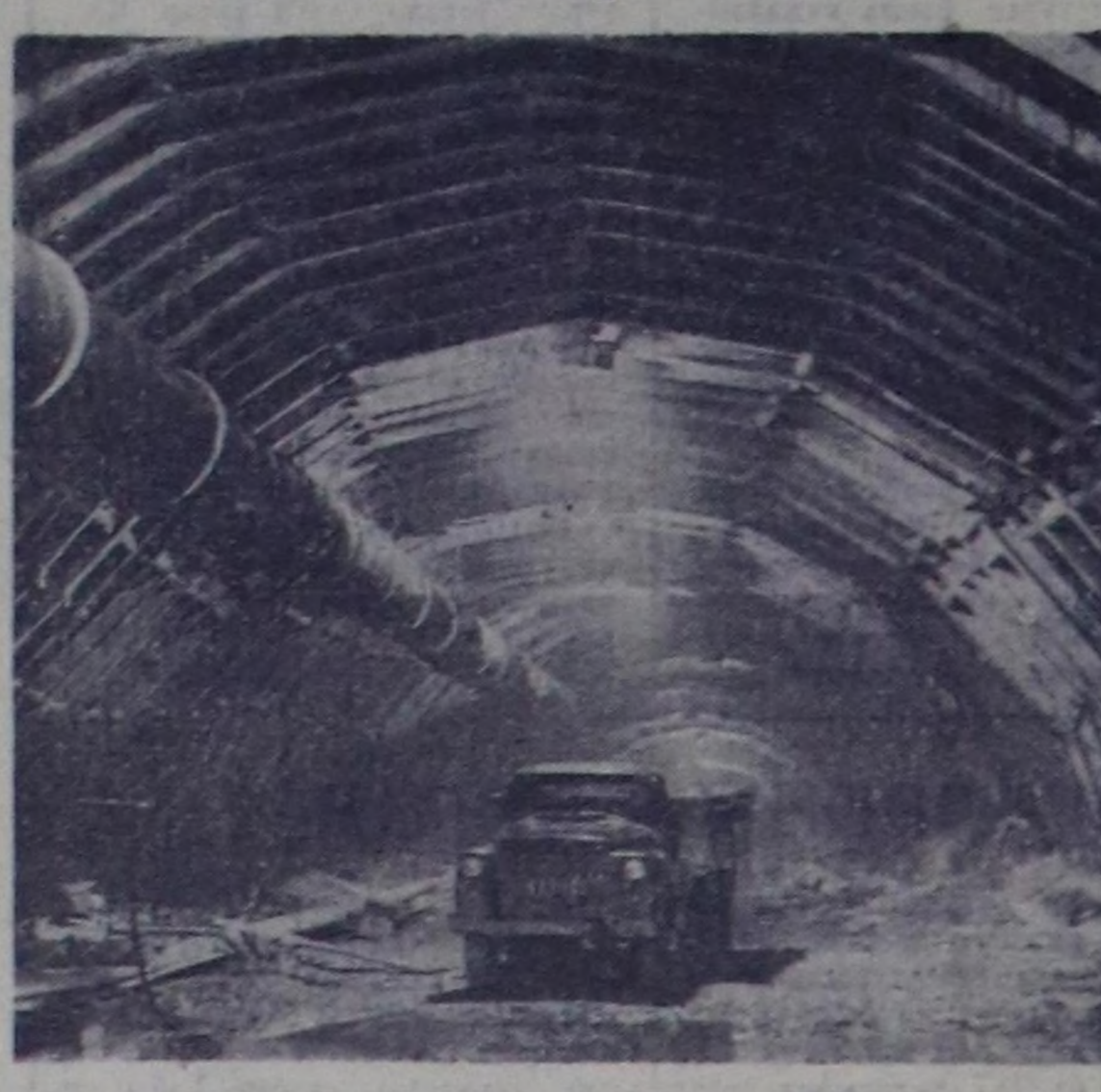
тур казарынын ай нормазын беш катап ажык күстөткен. Илалыг көргүзүт кажан-даа болбайн келген.

Бистин бо чорудуушта — Николай Резницкийн бригадасынын дээр мотористери Григорий Рехтин биле Зудар Гатаулин. Оттур казар комбайнын идеялиг ажылы олар хандырып турар.

Фото А. КУЗАРНИНИ.

СЭТА-нын фотохроникасы.

Чая аксыр тоннель

«ГИДРОСПЕЦСТРОЙ» трестин узбек аргаларынын производствитери Чаткал дагыны иштинең казы-дырышкынын дуузы-биле улуг тоннельдин үстү талазын буза тевискен. Узбек-Чарак улуг гидростанциянын плотиназын туткан үдө дагы Чирчик хем-ниң суу ол тоннельдеп агар.

Чая чылын бүүдүзүндө буза девискен черге производствитери

бригадалары ужурашкан. 1965 чылдын күзүгө чедир олар тоннельдин азын талазынын чартык девискен база эртер ужурут. Илангыяда ол даг ажылап кылдырышкынын бекти дөрт каз бажына деңгешкен турар.

ЧУРКТА: Чирчик хемини суу чая аксыр тоннель.

Фото Р. ШАМСУДИНОВТУУ.

СЭТА-нын фотохроникасы.

Доозулбастаан тудуг

Улут-Хем районнуң Ак-Турутта келген кижиге автобустан Ленин ку-дучузуна дүжөр. Олар чоруп ора арыг кылды, теректер аразы черде ийн каз тутуларын доран көрүп каар. Ол болза бистин бичин урула-рыстын чуттап, өрөңип турары школа-интернаттык-дыр. Оон ча-нында ол бажындардан-даа делегет, кылдып өгөлөөш, ара соксан туту-нуң база эскерин каар. Эртен күзүн оон туузу элээн дүргөн темп-биле чоруп турган. Илангыяда ам кан-дыг? Ам мында ажыл соксан. Мате-риалдар келбестөөш. Ажылчылар проаб эш Потылиндин «материал чок, ажыл база чок тур бис, чүгө келбес апарганы?» деп айтырага мынча дээр: — машина чок тур. Кы-зылдан келир, телефон-биле чута-лаа бис — деп каар бо-ла. Ол тул-га машиналар шупту үрелген, чан-гыс машина аден-делин, чүкүл-ле иштиги ажылын безин чадап турар. Илалык пилорама хада басты-ган. Инда үш эвено ажылап турар. Бир эвено материал чогулаан ам-бокс ажыл кылдып турар. Эске эвено-лар тайга үнер дөш машина чогу-дан 3—4 хонукта ажыл чок турган.

Ажылчыларга тускай чеп бээр бооп эртен чылын ноябрь-ла алааш, ам-даа бербөөш. Эш Поты-лин Кызылче чоруткан. 7—8 хон-гаш келир, хепти экеңгелен боор дөш баарга чок боор. Ам ажылчылар орта ажыл-лаа чок, тутуңу ара ка-ган чоруп турарлар. Бо дугайында чогур организациялар дүргөн хем-чег алза эки болту дег.

Ш. МОНГУШ.

БАШТАЙГЫ БАЗЫМ

Бедир уениң анык салгачкыларын кижизинерин айтканы амгы үеде бистин нийтиледин кол сорулгаларынын бирөөн. Анык салгачкыларын кижизинерин айтканы чүгө башкыларнын эвес, харин бүгү-нитинин херээ болур.

1964—65 өөредилге чылын эгизинден эгелээш, Кара-Хаак 8 чыл школы өөредилге-кижизинде ажалдарын шын болгаш чогуур үе-шаанда организаанын чымындан, өөредилгенин бирги чарткы чылын багыт эвес түннелдиг дооскан. Ук школа бирги удууда 8 багыт демдектелген өөреникчилердин турган болза, ийги удууда оларнын санын 6 чедир кызырып, өөредилге шынарын 96 хуу күтүскен. Бирги болгаш ийги удууларда 1—3, 2—4 комплектилик класстар башкылары Н. В. Дроздова, Т. Иргит, 5 «Б» класстын удууртукчу башкысы З. Л. Маадыр болгаш төрөн дыл башкысы Т. Ч. Севек олар боттарынын башкылаан эртемнеринде болгаш класстарында 100 хуу түннелдерин чедип алганар. Оң-биле калы 6-ты класстын удууртукчу башкысы Т. С. Монгуш-оол, 2-ти класстын башкысы С. К. Аракча олар ийги удууда өөреникчилер-биле болгаш ада-мелер-биле ажалды экижип-кенинни түннелде, боттарынын башкылаан эртемнеринде болгаш класстарында 100 хуу өөредилгени чедип алганар. 5—8 класстарда орус дыл башкылары А. С. Соин, В. П. Башкир-на олар боттарынын башкылаан эртемнеринде кызыкмаккай, өөреникчилерге быжыг билгилерин бээр дээр бирги чарткы чыла куенинни чедип алганар. Оларнын башкылаан эртемнеринде чүгө бир-бир өөреникчилер багыт демдектелген бооп, багыт эвес түннелдерин чедип алганар.

Школада башкыларнын башкылаашкын талазы-биле арга-дурулгаларын солчурун методикти каттыжышкыларын өөредилге чымын эгизинден бээр организастан, методикти каттыжышкыларын удууртукчуларын арга-дурулгаларын башкылар З. А. Маадыр, А. В. Дроздова оларын кирип. Өөредилгенин бирги чарткы чымында 5—8 класстарга 4 амык уруктарын, 1—4 класстарга 3 амык уруктарын өрттирген. Устук класстарга бижикте ажалдарын хер-верлерин, бажында бердинген оналгаларын хыналдазын, өртемнер аай-биле өөреникчилерин тетрадытарын хыналдазын кылдып, оон еске-даа темаларга тус-тус башкыларын илеткелдерин дымнаан. Амык уруктар-нын канчаар өрткенни дугайында түннелдерин методикти каттыжышкына үндүрүп, чептерин илереп, чедипкини чүүлдерин башкылаашкынын херөөне ажаллап, арга-дурулгаларын солчуп келген. Өрткен амык уруктарын иштинде 5-ки класска арифметика уругун эш Т. Х. Монгуш, 6-ты класска орус амык уругун башкы Н. С. Соин, 4-ку класска орус амык уругун башкы Б. Д. Монгуш-оол олар кылгалай. Уруктар бүгү тала-биле эки өрткен методикти каттыжышкына демдегелген.

Школада танцын, ырны, анык натуралисттерин баа өрткен аайы-биле математика.

ны, литератураны, географияны, куш-культуранын бөлүмнери ажаллап турар. Ылангы география бөлүмүгө «Мээ терең тынам» деп темага, математиканын «Амгы уениң анык математиктери», литературанын «Улустун аас чогаалы» деп темаларга өрттирилген кез-жөөлери кончуп солун болган. Бөлүмнери башкылары З. Л. Маадыр, Е. П. Башкир, К. Б. Монгуш, Т. Ч. Севек оларнын ажалын эки деп демдегелери чугула.

Өөредилге чымын эгизинден бээр өөреникчилерин болгаш башкыларын кижизинде-биле 6 ууда солун концертерни ада-мелерге болгаш чурттакчы чоңаа көргүзүп, орта ыры болгаш тапчы бөлүмүн удууртукчу башкылары Б. И. Шожут, С. С. Шагдыр олар илеткелде ажаллап туралар.

Школада өөредилге, сагылачуру болгаш ары-шевер дээр социалисттик чарышты 5—8 класстарын аразында өөредилге чымын эгизинден бээр чорудуп келген. Оң тилекчилери өөредилге чымын төнүзүндө Шүшенское сурга чедип, уругларын анык башкычы В. И. Ленинни музейин көрлөр. Бирги чарткы чыла социалисттик чарыштын тилекчилери 5 «Б» класс болуп, бирги черин алган. 6-ты класс ийги черин алган. Социалисттик чарыштын тилекчилери болуп, өөредилге чымын төнүзүндө Шүшенское чедип, В. И. Ленинни музейин көр дээр демисел бистин школына 5—8 класстарын өөреникчилерин кол айтканын бирээс болган. Соцарыштын тилекчилери болуп дээр демисел чүгө өөреникчилерин аразында эвес, харин класс удууртукчуларын аразында баа кол айткы бооп турар.

Школа биле ада-мелерин аразында харылаа өөредилге чымын эгизинден бээр эки тургустунуп, ада-мелерин нити хурааны 2 ууда өрттирип, орта кижизинде ажалды дамаарышкан айткыларын чугаалажып көргөш, уругларын кижизинерин херөөне турган чамдык чептерин илереп чайтакан болгаш башкылар ада-мелерге, ада-мелер школага үргүлчү чедип келир аалчылар болу бергенер.

Школанын башкылар коллективин сурунун башкыларын хураажап алган, агитаторлар бооп ажаллап туралар. Олар өөредилге чымын эгизинден бээр чурттакчы чоңун ортузунда 11 лекциялар номчуп бергенер.

Бедир уениң анык салгачкыларын кижизинерин башкылар коллективин быжыг өн-найыралдык болуп, ада-мелер-биле школынын аразында быжыг харылааны тургузары, өөредилге-кижизинде болгаш класстар дашкаар ажалдарын чогуур үе-шаанда шын организастан тургузары—өөредилге чымын бирги чарткы чедипкини чурттакчы чымын кол үндөшүн ында болган. Бистин школынын башкылар коллективин өөреникчилерге быжыг билгилер бээр дээр чамгыс өн-сеткилдиг ажаллап, өөредилге чымын ийги чарткы чымын бирги чарткы чыла куудатпас дээринде бүтүрелдиг бис.

А. МААДЫР,
Танды районун Кара-Хаак
сес чыл школынын директору.

Мурнакчы ажалчын

Улут-Хем мый ажал-агыл чериниң эт-херекселер кылар иегинин станок ажалчын А. Б. Соколов — ол бугураада мурнакчы кижизинерин бирээс. Ол чаагай атты Соколов канчап чедип алганма? Чүүн-даа мур-нунда, ол оонашкан ажалчын аргазын, ол талазы-биле мөөнөттинген байлак дуржулганын калбаа-биле ажаллап турарында. Станокка ажалдаары алаа ам белен болгаш эпти. Орта язм-буру херекселерин кылып, кылган чүтүлүн шынары-биле бугураада эске станок ажалчыннында илгалып турар. Чүгө эки шынары продукцияны кылышкан, Соколов анын бугураада оналдаанын 120—130 хуу чедир күөсүлү турары чам-чыл болу берген.

Дуржулгалы ажалчын маака ажаллап эгелээш үзүнден бээр станокка ажалдаарында элэн каш аныктарын өөрткен. Ам анык оол С. Чертов оон чанинда турупкан ажаллап турар. Оон өөрткенери ам чедипкини ажаллап, чамдыктары мурнакчыларын сангыта кирген.

ЧУРУКТА: А. Соколов станокка ажаллап тур.

Фото С. ФЕОКТИСТОВТУУ.

ЧОНУНГА ХҮНДҮТКЕЛДИГ ЭМЧИ

ЧООДУ БОРБАЙ-ООЛ эмчинин, ады-сураа чугаа Тес-Хем районда эвес, харин республикада билинтерин апарган. Чонун калым дээр хей чылдарда шудургу ажаллап эмчи хейге сураткан. 1951 чылда ол Кызылдын медицина училищезин чедипкини дооскаш, төрөөн колхоз-дунда чедип келген болгаш амгы «Тес-Хем» совхозтун төвү—Берт-Дар суурунда эмнеге салбырын эргелекчиинге ажаллап эгелээш. Ынчаарда эмнедеги оран-башкы чегей, дакпыш болгаш таарымча чок, аарыг кижидер хүлээп алырында чедипке чок байдалдыг турган. Ындыг байдалдан үштүрүн үнеринин аргасы чүд деп болал тывылган. Бир-ле хүн эмчи ынааары Ленин аттыг калың болгаш чегинге мындыг ай-тырыгын тургускан:

— Эмнеденги чаа бажынын тудар дээринин талазы-биле саналдыг кел-лим—деп, ол колхоз даргазына чугаалаан.

— Ол-даа үези келген айткыг чүве харын, эмчи. Тудугну чогуу кайы орта тудуп эгелээш чогуурул? Тудуг бригадалыгын бригадирин-биле сүмелешкен, саналарын баштаар чеге кирип келинер—деп, колхоз даргазы аада сүмелээш. Болунуа бү-зүлү үр-түннелдиг болурун баш бур-гунгаар билген чүве ышкан, амчи кочторадан өөрүшкүгү үнүп кел-ген. Оон доран-на Борбай-оол бри-гадир-биле аажок хөөрөшкен турган. Ажуржуушкун, сүмелешкини, ажал-херек-даа айлалшкан чүве дег бүдүп турар апарган.

Чонун калым дээр ол ажалда-ышкан, хостуг шактарында бажы-назын шугатталарал, дый-доурун-ды, эленин хоступ, тудугун оон-да эске ажалын үргүлчү кылтын турган. Кам-ла ай өрткенде, эмнеге бажынын тудуу доозулган. Аааа колхозчу тудугжулар эки ажалдаан.

Тудуг ажаллаа кирген соонда, беш орунуг божуур тусай өрөөлү дээр. Аааа чылдынна 66—68 ийлер божуп, калым экижип ал турар.

Ол үеде колхозтун хей чурттакчы-тарынга эмнеге салбыры чок тур-ган. Девискар дегем, ырак, ол ына-чаар малчынар хей. Эмчи чалаан кижилер бола келер. Ынчаарда ол черлерде чонга медицина дууламчы-зын чедирин база-ла бо эмчи ха-рылап турган. Ол үеде районга, колхозка-даа амгыш ышкан хей ма-шина-техника турган эвес. Оон тур-жук бүдүн районга медицинанын дүргөн чүд чедирер чалгыс-даа ма-шиназы турбаан. Чүе амык километр черин дургаар, кыштын сооту, чал-нын ижи-даа дийен, аът мунуп, улаглап чоруп турган, араттарын аалдарына аарыг кижилерин эмнеп экиртип келген.

Шинээлиг-Хемде Бунакаа Да-йынчы деп бичи оол улуг аараан дээр мени эне-баштай ынаар ча-лаан. Чедер берген шинчип көөрүмгө, ол оолда эске дегиринишкени тава-рышкан болу. Аарыг алаан ур бол-ган учурунда, калынаан. Оолу шын эмчиринин болгаш ажаарынын чу-румун тургускаш, 8 хонтука үргү-чү сыгырткып, эмнеп, келгенинин сөөлүндө, оон аарыг сөгөн болгаш калышкылы экижэн. Ол дайынчы деп оол ам «Тес-Хем» совхозта чо-лаачы. Ынчаарда улуг аарыгта тава-рышкан огул дээр оон ада-мелер кор-гуп девидиэн сурей. Чаа ажаллап кирген, дуржулга чок кижиге, менээ база сүрөтүнген турган — деп, эмчи чугаалап турар.

БЕРТ-ДАГА ий чыл ажалдааны-нын соонда, райкуком колхозтун эң не ырак участка О. Шынаага эм-неге салбырын ажалгаш, оон эрге-лекчиинге эш Борбай-оолду томул-лаан. Чооду Дарыгович аааа

ий чыл дургуунада ажаллаан. Ол-даа үеде Чооду комсомолчу даа-лгану күтүшпешкан, келээ аныктар-нын ортузунда культураны неперте-дириниң херөөне эң-не илеткелдиг киришкен. ВЛКСМ Тес-Хем райком-ун Хундулел бижин-биле ол ша-наткан.

1955 чылда бо эмчинин эки ажал-ын үнелеш көргөш, чурттакчы чоңу өзүп турар Берт-Дар суурун эмне-ге салбырын эргелекчиинге эш Борбай-оолду районун удуурт ор-ганизациялары база катан томул-лаан. Ынчан ий чыл бурунгаар ажаллап турганында болаарга, Берт-Дар суурун сайбарыла эки. Чангыс аай хейрилг бажынар Теректиг-Хемин атыгын эгергенде, оон арын дургаар түтүгүлгүз. Шайду берген кудумчуларын анык сур-өзүп келген. Чаага-тергенин мунан, оон соонга аптеказын кызылып ал-ган, суурун ужу-башыга чедип ол үргүлчү чорук кылдып, чалаттырып, аарыг кижилер эмнеп, агитаторлап келген.

Кийи дугайында, не-херөөннер-ниң болгаш чаштарын дугайында, оларын чаагай чурттагалыгын, ө-рүшкүзүгү дугайында партиянын, чазактын улуг сагыш салышкынын бистин эмчиси чонга таныштырып, хайын Шугурмака, Тес уунда, Ху-рер-Дугайда, Өрткеде, Харалыг-Хем-де болгаш Шинээлиг-Хемде малчы-нарга үргүлчү кээп, грипп, акле дегиринишкени ышкан аарыларын болдуруз дээр тайлыбыр ажалын чорудуп турар.

Чаш уругларын бажынын соон-да канчаар ажаарын болгаш чегме-дерин анык нелерге ол сүмелеп, чаш уругту өстүреринге эргелек чугаа херекеттерин градусник, хөөн, азе-лиин, марла, винты, бор километры аптеканы сатып алырынын рецепти-

тин үргүлчү-ле бижин бээр чачкыл апарган. Уругларга ченин канчаар белеткен бээринин, уругларын өзү-дизинишкени шын болуп турарын канчап билип алыр дугайында, уругну ча-жыдан тура эки кижизинер талазы-биле, акле дегиринишкени, скара-тинаны, дифтерияны, дизентерияны болгаш оон-даа эске аарыларын бол-дурбас дугайында сүмелерин нелерге ол үргүлчү берип келген.

Чооду Дарыгович чүгө эмчи хү-лээлгезин күөсүлүп турар эвес, ха-рын шажын-түзүлгөсү дур суртаал-чы хүлээлгезин база күөсүлүп турар. Домнакчыларын хоозун чулчурууш-кунарын сый шаап, совет медицина-нын чажынаачас чедипкинирин толаргай таныштырып турар пропа-гандист.

Оон ажал-херекке онза чүтүлүгү кызылаан, хей-нитинин даалгалары биче сеткилдиг күөсүлүп турарын үнелеш көргөш, Берт-Дарын ажалы чоңу ону 1959 чылда Тыва область Советинин депутаттына со-гоан. 1959—1962 чылдарда эш Бор-бай-оол «Ак-Эрик» колхозтун учас-ток эмнедизин эргелекчиин болуп ажаллаан. Ол аааа турган, чоңуну хундулелди база чаалап алган. Бир-ле катан Солаан-оол деп кижини үш харыг огул дизентериядан улуг аараан. Кончуп соок болгаш карантин дүе эмчи-орунка-аапы чораша—аары оолду тип, чед берген болгаш оон эки эмнеп келгеннин түннелде-де, оон аарыг экижээр. Шына-ла ол оолду аарыг кончуп берге турган.

«Кийи болур калу өрткен оол-тур» — дээр ада-мелер дүвүргөн турган. Кан-ону ону эмчи экирти эмнеп каяа соонда, ада-мелер аажок өөрөөндөн бирде ыгжып-даа, бирде каттыр-жып-даа турганар.

Амгы үеде Самагалдай эмнеп-ленин санитар-эпидемиология стан-циянын кол эмчинин дуулаа-

чымы. Районун чурттакчылыг чед-лерин, хойжу бригадаларын төптө-ри, школа, эмнеге, хей-нитин ала-бын чедерин, кудумчуларын эмчи үргүлчү эрип, совет медицинаның бугуур пропагандизин болуп турар.

ЧОНУН калым, нитинин херээ дээр бердинген эмчинин ажалын үнелеш көргөш, СЭПР обком, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүледи ону Хундулел бижин-биле ийи ууаа, СЭПР Тес-Хем райкому, райкуком база Хундулел бижиктер-биле каш катан шаанаан. 1960 чылдын ноябрь 12-де ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Чарыгын дугаар эш Ч. Борбай-оол «Күш-ажылга шыла-рал дээр» деп мездэ-биле шаңнат-кан. Оон боту ам Тыва АССР-ни Дээди Советинин депутаты, респу-бликанын Дээди Советинин калым камгалап талазы-биле доктаамал ком-миссиянын кезигүүчү.

Бистин бо эмчиси 6 тургларын алаа болгаш кижизиндеги. Оон калым Борбай-оол Долгар Дажы-Ла-маевна база эмчи. Ол кызыкмак ажал-лап турар эмчилерин бирээзинге санаткан. Канчап кижиниң өг-бүлө-зинге эки байдал тургустунганда, кайы-кайымыга арга-сүмөни бержи-ри болгаш дуулаажыры ажал-херек-ке, амыдырал-чурттаага чедипки-нириниң төртүтүлүгү. Борбай-оолдун медицина талазы-биле ажал-хе-рөөне, чедипкиниң Долгар Да-жы-Ламаевнанын улуг-хуузу база кирген дээрин чугаажы. Хей-нитини ажалында ол илеткелдиг: Берт-Дарга, Ак-Эрикке херөөннөр чөвү-ленин кезигүүчү болгаш даргаан болуп ажаллап келген. Берт-тынгыр-уран чүтүлүп илеткелдиг кижизини, эки ираажы, район, республика төвүгө болгулаан уран чүтүл-дизинге ол хей канчап киришкен.

М. ЮНДЕШ-ООЛ.

Культурлуг амыдырал-чуртталга дээр

Колхозчуларын болгаш совхоз ажалчыннарын культурул амы-дырал дээр СЭПР Тыва обкомунун V пленумунун шийтирилген амыдыралга ботандарар сорулга-биле Чон-Хемчик районун «Сут-Хал» совхозуна партия комитети ба-за келээ совет бо талазы-биле чогуур темчелерин ап, ажалчы чоңун культурул амыдыралын улам көүр-өшкө профилел болгаш комсомол организациаларын ажалын элэн күштелдирген.

Бо организациаларын үе-үеде чорудар ажал планларында бо айтыр-базы көрдүнген. Ажалдын күө-селенин чедип алган, хурааларга тургустунган хун айтканын анаа-ла чугаалажып артып каарында эвес, а ону экиниге чедир сорулга-биле хыналданы үргүлчү чорудуп тура-

рында. Чижээ, Алдан-Маадыр сал-быра партия эге организациа, (секретары эш О. Дажы-Намчал) ында профилел, комсомол болгаш херөөннөр-чөвүледи культурул амы-дырал-чуртталганын шийтирилген дугайында тайлыбыры кижизинде чедип турар. Херөөннөр чөвүленин кезигүүнери бол-гаш агитаторлар, чоң ортузунда сур-таал ажалдарын канчаар чорудуп турарын ай, квартал санында түн-нел турар.

Ында тургустунган билгит нийти-ледин болу бо ажалга эң улуг роль-ду ойлаан. Болуктун ажал планна-рында, культурул амыдыралын ажал-чы-бүрү темаларында лекцияларын кым каяа, каа, номчуру толаргай айттыганын. Пропагандист, агита-торлар партиянын хун бүрү полити-

казынын дамчыдыкчылары. Кайда-ла оларын ажалы билинтер организа-статтыг болуп, ында ажал-үлө дүргөн бүдүп турар. Алдан-Маадыр салбыра партия эге организациа-зында удуурткан бүтү организациа-ларын каттышкан быжыг коллектив-инин шудургу ажалын түннел-кыме, бугу кижилер ажал-агылга кызыкмак ажаллап, амыдырал-чур-ттаалыгын экижип, культурул билинтер билин турар.

Суурун согуу талакы кыдында Ооржак Чангыс-Барыш Түр-өөлөр-на-нын бажынын бакыйал каапталы-нар: чамгыс аай төлөвиле дугаар-туттунган кышталыг, шеверин ба-жы, амбарыг, орогортук, кымын болла түлөп каалкан, а чамгыс өйдө-чигир нотаан апарган сагаланын турар бир десип кылдыр чегелеш-

тир тарып олуртуктаан, аны-бүрү шылаштырар. Бажыңче кире бөөрге, бугу-де ат-херексе турар чедерин-де саздыганы.

Мында, суурлардан чүгө шийти-лген бажынын бижээ, а эске ажал-ишчилерин чурттаага бажы-нарын байлаа кууш шынарлар бооп деп ботай бээр болза, частыгыр алаар. Ындыг эвес, совхозтун кайы-даа суурларында чурттакчы чоңун амыдыралы экижип, культурул билин турар.

Ынчаа-даа ажал-ишчилерин культурул амыдыралын дегиле-ли улам көлүргөшкө илгит чүтү-ла темчелер совхозта ам-даа ырак-та чедипи демдегелесе чогуур. Ажал-чынарын чурттаага бажынарын-ны й-шаанда септелгелер чогуур негелдизинге чедип, азы шуут кыл-

дынамын турар. Моон учурунда хей чурттаага бажынарын кыры-шкан, калыкказы, херимери чок. Чурттаага бажынары төлөвиле дугаар туттунган болурун амы-рал негеп турар.

Олар бажынын бүгү байлаа таарымчалыг болурун, калас, чараш экижелдерин чурттаарын кым чедер күөсөөс боор. Ам кийи бүрүч чедир саным акша-шалынын ай санына ажаллап ап турар болгай. А бажы-нишин чугула херекселери кончуп товар кээп турарын кижизин кайгаар. Чылдын ужу-башында келер ол хо-вар баранарыны каш-ла кижизин ап-паар ол-ла, «Ам теген» деп салгы-жынын чочоан сеткилдиг хыналдым бо-ла дымналылаар.

О. ЧУДЕШ.

Редакцияга чагаалар

ЧӨПТҮГ НЕГЕЛДЕ

Тере-Хал сельпозунун даргазы эш А. Дороевтин адрезинге ында ажалчы чоңарын мындыг чөптүг негелдес бар:

— Сельпонуң магазинде аш-кемге чугула хергелдиг бараан-нары келбейн турар. Эш Дороев массалыг хергелдиг барааннарын

эккээр дээр Кызылдын салгы баа-занын каш-даа катан баргаш кел-ген, ынааарга эккелген бараан чүгө-де арага болуп турар. Конфет, пе-ченье дээр чиктиг аш-кем бара-наарын чүгө эккелербейн турар-сылер?—деп, Кунгүртүгүн чуртта-чылары негеп турар.

М. ЕНДАН.

ХЛЕБТИН ШЫНАРЫ БАГАЙ

Сыстыг-Хемде күрүсенин анымыр-гыш черинин ажалчын болгаш ажалчыннын хлеб-биле багай хан-дырып турар. Мында хлеб быжыра-нер (аргелекчи Калустина) хлебти бижик-биле кесеп, шопулак-биле ууш чир ире чик кылдыр белеткен турар. Ону калыма бичи уругларга чамдыктар берге бооп турар. Ол чик хлебтин бир борбаанын өртээ 15 к-

пеек болур орунга 45 көпөк чедип турар.

Бо дугайын анымыр-тыгш чери-ни директор эш Дороев база Сыстыг-Хем калы Совет даргазы Некрасов көрүп, билпип турар кире-нелде калыг-даа кемчел алабайн тур-ралар. Бо дугайында районун удуур-тур органын дүргөн кемчел алы-рын ажалчынаар күзеп турар.

К. КЫЗАННАЯ.

СЭТА, ПЧА дыннадып тур

КЫЗЫЛ-ТАС—ШӨЛДЕРНИН БАЙЛАА

БИСТИН чуртувустун тарылга шилдеринин 65 миллион амыг гектарын кызыл-тас ээлеп турар. СССР-иң уузе ажал-агылнын чедипкиниринин дегелдизин «Чер ажалы» болгаш «Тара» деп павлодарынын чаз экспеди-циялар ол чугула культу-раны өрткен болгаш келер үезин-ге трасааттыганы.

«Безостая-1» деп суралгы кузун чажар кызыл-тас 1964 чылда беш миллион амыг гектар черин ээлэп, Оон бир гектарын да 50—60 центнер тарааны мур-накчы ажал-агылдар ап турар. «Безостая-1» деп сорту шингиз-дип алганында чуртка беш чыл иштинде 185 миллион пуд тараа

алынган деп, тусай өртөмни-лер санаат. Ол кайгачкы сор-тун автору академик П. П. Луки-ненко ам бир гектардан да 70-75 центнер дүжүт амыр кызыл-тасты тургузар деп турар.

Суралгы селекционер В. И. Мамонтованын быжыг, шымакы кызыл-тазын Новожезге, Ура-га, Сибирге болгаш Казахстанга чөвөй миллион гектар чеге та-раан. Ол кызыл-тас кандаанын-га белен азымпас болгаш чаагай дүжүтүр бооп турар. «Саратов-ская-22» деп кызыл-тас онза

калбаа-биле непертөөн. Чүгө кур черлерде бейин ол кызыл-тас бир миллион гектар амыг черин ээ-леп турар. «Саратовская-38» деп арте быжар кызыл-тас база-да оң-биле ууза-ларга болуп ту-рат. Дүжүтүлүүн болгаш кан-даанын бажынын талазы-биле ол кызыл-тас суралгы «альбидум-43» деп сорту бе-лини амып турар.

Академик В. П. Кузьминин кур черинин селекционер деп алап турар. Чылдынна 40 миллион пуд тарааны немей боор сорту Казахстаннын болгаш чуртун «ске-да» районнарын кур чер ажал-агылдарга хергелдери-биле ол тургускаш.

Көдээ ажал-агыл техниказын чача чүүлдери

Чер ажалынын дүргөн чоруур машиналары

— Чер ажалын машина-ларын ажалдаар дүргөн у-галар алаар. Ол дээр көдээ ажал-агыл техниказын кон-структорларын мурнуна саз-ган сорулгаларын бирээс дир—деп, көдээ ажал-агылнын Ленин аттыг бугу-эвилел академиянын академиги П. М. Василев СЭТА-нын корреспондентизинге чуга-лаан.

Трактор агрегаттарынын эң дүргөн чоруур ам шакта 6—9 километр болуп турар. Ынчалла-даа ховуларга шакта

АЛТЫНДЫН АЙЫЛДЫ

ЧАА КЛУБ АЖЫТТЫНГАН

«Улут-Хая» совхозтун Арыг-Бажы салырынын төвүндө чаа клуб ачылган. Ол клуб 300 киши олуттуу, танчылдар залы, библиотеканы, тон аар тускай черлиг.

Чаа клубту тудуп, ажитталга кийринге совхозтун директору чери, ында партия, совет, комсомол организациалары улут куженишкенин үндүргөн. Клубтун хей-хей ажалдарын комсомолчу аныктар профсоюзтун чорудун тургаш, кылганнар.

Клубтун ажалдышыкы байрлангыч байдалга өрткөн.

К. Урангай.

ОЙНААРАКТАР ТЕАТРЫ

Хову-Аксынын 11 чыл школадан ойнаарактар театры ам ийи чыл ачылган турар. Ук театры школанын директору Анна Анатольевна Юрова биле бириг класстын башкысы Аса Михайловна Афанасьева олар башкылар турар. Театрга керектиг азы-бүрү ойнаарактары Москвадан чагыдып келдире «Тыва добалыт» комбинаттын профсоюзтун хөргөтүлгөн садып алган. Декорация каастанда-

зын школанын күш-ажыл башкысы Генрих Гильберт Даманский шевер холдар балгунун кирижикчери көрүштү, утка-шынарагы кылган.

Ойнаарактар театрынын кужу-биле орус улустун «Келергей улут репа» деп тоолун чоокта чаа Хову-Аксынын чонунга сонураткан. Школачыларын арктен дыштаналгазында театр бодунун ол шийиге-жин каш удаа көргүскөн.

Республиканын өскө-даа школарында бо дег ойнаарактар театры организастап болурун аргалары бар.

О. Корода.

ЛЕНИНГРАДЧЫЛАРЫНЫН КОНЦЕРТИ

Ийи-Тал суурун клубунун эжинге бичежек автобус тура дүшкөн.

Удаткан чок, суурун чаралдар аар чөлдөргө Ленинградтын эстрада артистеринин «Хөгүл минутталар» деп улут эгелит чаралдары астына берген.

Кежээкинин 8 шакта көрүчүлөр клубту долдур олурупкан, концерттин эгелээрин четтикпейн ма-

нап олурганнар. Концерт-даа эгелээ. Оон номер бүртүл-де көрүчүлөргө концерттин аар тудуп турган.

Концерт дооалган. Ийи-Тал сес чыл школанын башкысы В. Бабу-Сурун Ленинградтан келген аалчыларын солун көргүзүлгө дөш оларга өөрүп четтиргенин бүгү көрүчүлөргө мурундан илереткен. «Тыва АССР» деп фотоальбому артистерге турсаалдыг белек кылдыр суган.

К. Анай-оол.

ЧОН СОНУУРГААН

ВИСИЛИЙ ЖУРАВЛЕВТУН «Демиселдин орунда» деп шийин республиканын хөгүм-шии театрынын артистери Улут-Хем районун Жданов аттыг колхозу-

нук Ийи-Тал салырынын ажалышкыларын көргүскөн.

Колхозчу ажалышкылар клуб сымас кылдыр олурупкан, шийин көргүзүп бүртүлгө улут кичи-чөгөйни салып, артистерин ойнаарына сеткил ханып олурганнар. Көргүзүп үзүндө алдыш чаксаашкылар болганчок-ла динирип турган.

Артистерин ойнап күүсеткен ролдарын көрүчүлөр улут-биле сонурган. Шийде көргүскөн чүүлдер бистин колхозчу ажалышкылар бар болгүт чүүлдерге дүжүп, оларын ылапты-биле көргүзүп, шийинг, шымыг эвес чүүлдерин мында бадыткан турар деп билген бис.

М. Дунгар-оол.

УЛУСЧУ ДРУЖИНА

«КАРА-ХӨЛ» колхозтун дружинниктер бөлүмүн составында 41 киши кирип турар. Олар — колхозчу актив, партия, комсомол кешигүнери. Оон мыай хей-ининин суду ажалдап турар.

Иининин корум-чурмун камгаларына, кижилерини күш-ажалга кижилеринге хей-ини эгелээшкенин ол организациалар чөгүрү ролду ойнап турар. Колхоз бодурулгө дөш чаксаашкылар, чалгаа Хомушук Калдар-оолдун дугайында айтырыгы колхозчуларын ийини хуралына чугаалашкан, хон-

гудда берген. Ийинге ажалыг ажал кылбас, мангыстак ажалдырачкы шийчөп Хертек Самаан херөөн хей-ининин судунга көргөн. Колхоз өңүтүр оорлап турган оорларын ба-за илердин тыпкан, ителге черинге дүжүлгөн.

Оорларга, мангыстак ажалдырачкы кижилерге болгаш хей-ининин корум-чурмунун үрөк-чүрөгүнө хуур демиселди бистин дружинниктеринс моон сонгар-даа күштелдирер.

Х. ДОЙМУН.

улусчу дружина команжы.

Эш-хуузууну суду ажалдап эгелээн

Ак-Тургу суурла эш-хуузууну судун он бир кижиге составыг тургускан. Оон даргазы эш О. Седия эш-хуузууну судунун кешигүнериин дүрмүн таныштырган.

Чоокта чаа эш-хуузууну бо судуну бирги хуралы болган. Анаа ха-

мааты Монгуш Мандаржаптын херөөн көргөн. Улус дорамчылап, бак сөглөп, харын-даа кижиге эттеп турган ол хамаатынын херөөн Улут-Хем районуну улус судунга шийчиккен.

С. НАЙДАН.

МУРНУНДА—ГРОССМЕЙСТЕР В. КОРЧНОЙ

Чүрттүн хөл-шыдыраа талазы-биле эр улустун чемпионды Киев хоорайнын архитекторлар бажынынга эртин турар болгаш. Шүптү салгыларын хей кезин эрткен. Январ 14-те чемпионаттын сонгар-латтыг салгыларын грассмейстерлер болгаш мастерлер уламчылаан. Анык шийдиргач, грассмейстер Ю. Авербах арктан чангыс огул мерзе болдуруп, ленинградтын шийдиргачы спорт мастери В. Осеносту дүжүп бөзүнне албадан. 12 салгыларын иштинде В. Осеносту бир дугаар уттурган ол.

Минск хоорайдан грассмейстер А. Суэтин бо удааа мастер А. Петерсонга матка калтырган. Ол чангыс-даа кижиге ууш чадаан, эки-ле дие халымнапкан.

Грассмейстерлерини ужуражышкыны — В. Корчной биле Е. Васюковтун оону биргизинге үрө-түңдө-дөп дооалган.

А. Лейн—Ю. Авербах, В. Осеносту—В. Гольден, В. Лаванский—Г. Борисенко оларын салгылары халым болган.

Даразында хунде чемпионаттын 12 салгы болган. В. Корчной болгаш Н. Кругустун ужуражышкыны көрүчүлөргө сонураткан. Олар Таррапанын камгалалы деп хөл-шыдыраа комбинацияны ойнааннар. Грассмейстер Н. Кругусту ака болдар башкарып, оюнун эгези — дебютка кажар болган дидим көмштерин кылган, инициативаны ал, солун комбинацияларын кылган турган, көчүрүп нарын оюнун тургускан.

Чемпионаттын тергидектиги В. Корчной улут куженишкенин ундур, арай боорда хайымнашкан.

В. А. ВАСИЛЕВСКАЯ

Бистин календарывыс

(Төрүттүнгенден бээр 60 чыл болганына)

Польша улустун ажалыгууу Ванда Лысевич Василевская (1905-1964) шийларгай совет чогаалчыларын болгаш хей-ини ажалдачыларын санын кийрип турар. Анык чылдардан эгелээш-де ол Польша болгаш революстун шийчөшкенине кийрип, кижиге болгаш хамааты эрге дөш демиселдин чоран. Василевская «Хүннү аяны», «Төрөн чүрт», «Дөңгүлде чер», «Тулаада чалбыштар» деп чогаалдарына польша ажалыч чонуну кадыг-берге амыралган, дарлакчыларга улут оларын революст демиселди улут урай-чечен күш-биле көргүскөн. Ала-чүрттүн Улут дайынын хунеринде Совет Эвилелинге чүрттүп турган, немец фашистерин чыла-ча шаварыне совет шийлерин болгаш чонун кийгирип, хей-айт кийрип турар чүүлдерин, дайныч черктерин бижжш, шеригин төп солуннарына парлатылаан. Оон «Челзш» деп тоожууну мадырлары солдаттарын сагыш-сеткилчине хамзы-биле сикнигип, тилдиге оларын сорук кийрип турган.

Василевскаянын дайны сөөлүндө парлатыган «Суг кырында ыры», «Анаа-ла ынакшыла», «Жады-дошун демиселге», «Чырык хып турла» болгаш өскө-даа кийимчк чогаалдар миллион-миллион кижилерге билинген. Ванда Василевская СССР-де польша патриоттарын Эвилелин уду-туп турган. Оон аягыда Костюшко аттыг ливонияны организациаларын биргизип турган болгаш Польшанын национал хосталга Комитетинин дарзанын ооралкычы база Бүгү-делегейин Тайбын Чөвүлелин болгаш Тайбынын делегей камгалалыны Совет комитетинин кешигүнү. Чогаалкыч болгаш хей-ини-политиктиг улут ажал-чорудулганы дөш чогаалчыны польша болгаш совет орденине, медалдар-биле шагнаан. Оон СССР-нин Дзэн Советинин депутаттыгына каш удаа сонган. Ванда Василевскаянын чүртталгазы, чогаалкыч, хей-ини мо-

Ванда Лысевич Василевская 1905 чылдын январь 21-де, Краков хоорайга поляк кижинин өбүлсезинден төртүтүлгөн. 1923-1927 чылдарда Краков университетинин филология факультетин дооскаш, философия эрдемеринин доктору деп атты алган. Университетти дооскан соонда башкылап, оон соонда польша солуннарга, журналдарга ажалдап чоран. Ол чылдарда революстун шийчөшкенине илен-кейиг кийришкен.

Оон баштайгы шүлү 1921 чылда-ла көстүп келген турган. 30 чылдарын эгезинде публицистика бижирине улут кижизини сала берген. 1934 чылда «Хүннү аяны» деп баштайгы ному көстүп келген. Анаа «Кара бажыны хаалгазын аада» деп очери болгаш ажалын аягыны амырал-чүртталганы көргүскөн очерктерин кийригиле. 1935 чылда «Төрөн чүрт» деп романы, оон үш чыл болганда «Дөңгүлде чер» деп тоожун бижжш.

Гитлеринг фашистер Варшавага чыдап келгө (1939-ж.), В. А. Василевская Лысевича чыдап келген болгаш ону совет хамааты кылдыр олутуп алган. 1941 чылдан бээр ол СЭКП-нин кешигүн.

Чогаалчы 1933 чылда «Тулаа-ларда чалбыштар» деп романын бижжш, ону бижжш соонда чыл эрткенде ол роман парлатылган. Польша паныр украинчери килчарлар дарлак чоралганын, ак-полк шийтарганын, уду украин болгаш польша улустун демиселина дугайы ол романында көргүскөн.

Ала-чүрттүн Улут дайынын чылдарында В. А. Василевская Совет Армиянын Политредеинин пропагандын болгаш агитатору болуп, фронтта ажалдап турган. Оонбиле кады совет парлатыла «Пранда», «Красная звезда», «Известия» болгаш өскө-терини-даа ажалыга идел-кейиг кийрип, очерктерин, чүүлдерин бижип, «За Радзиску Украины» деп солуну редакторлап-даа турган.

«Челзш» деп тоожун дөш аяа 1943 чылда СССР-нин Кургане шийлиги тыышкан. Ол шийлиги чогаалчы Совет Армиянын фронтунга, самолёт тулашкунга кийриген. Дайны сөөлүндө «Анаа-ла ынакшыла», «Чырык хып турла» база «Хем-нер хып тур» деп чогаалдары дөш Кургане шийлиги алган.

1958 чылда парлатылган «Өлүмүг демиселге» деп романы революстун тилдиге дөш бооттарынын амы-тынн берген коммунисттерин эрес-мадырлар чоруктары төстүп турар. «Хем-нер хып тур» деп чогаалы чаа төртүтүлгөн Польшаны, польша болгаш совет улустарын бузубас найралын чүрүп көргүзүп турар. Революстун Кубанын дугайында очерктеринг ному 1962 чылда парлатылган.

В. А. Василевская 1964 чылдын июль 29-та, чогаалкыч талантынын бурун чечетелин-киниг уезинде мөчзөн.

Күш-культура болгаш спорт

СПОРТ АЖЫЛЫН ЭКИЖИДЕР

Току районун «Совет Тыва» колхозунда күш-культура коллектив коока ажалдап турар. Колхозта спортка болгаш күш-культурага халыкшылдыг кижилер хей. Оон азы-бүрү хейлеринге маргылаалар шуут болбастан. Ол херек чок, бистин республикада азын неппер сайыраан хөл-шыдыраага, хаакка маргылаалар эрткен ховар. Кышкы спорт сезонун ая-даа ажаллааннар. Спорт ажалынын багы чорук колхозта комсомол организацианын секретары эш К. Тамбат-оолдун багы ажалдаан хамаары. Районун «Урожай» эки-тура спорт иинилигин даргазы М. Дожувай колхозтун күш-культура коллективинге дуза көргүсөй, оон ажалын экижидер турары баа четтес.

Инаага колхозтун күш-культура коллективинин ажалы-биле дөш-наарге, мыда 8 чыл школадан спорт болгаш күш-культура ажалы

бедик деңгеле. Башкылар В. А. Албан, К. Кушкан олар азы-бүрү спорт болгунерин удуруп, маргылааларын үргүлчү эрттирп келген.

Колхозта комсомол организацианы спорт ажалын экижидер, аныктар ортузунда кышкы спортчу тире-борбе (хаакка маннаары, боо боолаары, граната ооктары) маргылаалары эрттирери чугула.

Т. ЛОПСАН.

Арыг-Бажынын чемпиону

Улут-Хем районун «Улут-Хая» совхозтун Арыг-Бажы суурунга хөл-шыдыраа маргылаалары өрткөн. Маргылааларын кирижикчери механиктерлар, шкерынын башкылары, өрөн-кичиктерини ийи недела иштинде тулчүп келгенер. Башкы Д. Хөргөөн оон кедээ шийдиргачыларын сөтүр-жи алышкыларын башкарышкан, оларын-биле ойнаан.

Маргылааларын көргөскөн таблица ая-не хей саннарыг кижиге—Д. Хөргөөн-оол болган. Ийиги, үшкү черлерин тракторист М. Намын-оол болган Арыг-Бажы 8 чыл школадан 8-и класскын О. Май-оол олар тус-тузунда эгелээн. Тилекти-лерге өрткөтүг шийдиргачыны тыыш-кан. Д. Хөргөөн-оол суурун чемпиону деп атты салбаан.

Х. САРЫГ-ООЛ.

Бөгүн республикага азын каал турар улус болду. Чамык черлерге хар чаар. Халкын кужу кошкан. Агарын температуралыг дөш-чөргө 15—20, өскө черлерге — 22—27 градус соок. Кызыла тарамыч булуттарлгун хун болуп, эртен туманыг турар. Агарын температуралыг 24—26 градус соок.

Редактор Н. Н. КУДАЖИ.

Январьнын 21-де
«НАБЫРАЛ»: Уругуларга дигир чуруктар 10, «Джубулар» 11.30, 1.10 «Дарга» (1. II сериялары) 3, 6, 9 шактарда.
«КАА-НЕМ»: Уругуларга дигир чуруктар 9.30, «Максимка» 10.30, 12.30, 2.30, «Саян ынакшылы» 8.30-ла 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.
«ЕНИСЕЙ»: «Шифринг чажыды» 2.40, «Бешки бедир» 4.40, 6.40, 8.30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Коллегия» 2.30, 6.30, «Эленинг хову кырында дээр» 4.30, 8.30 шактарда.

ГФР-ниң шериг эрге-чагыргаларынын айыылдыг хөделиишкенинери Совет чазактын нотазы

Январь 18-те СССР-ниң даштыкы херектер министринин оралакчысы В. С. Семенов АНШ-тың СССР-де элчини Ф. Колерни хулээп алган болгаш ГФР-ниң база Чехословакияныкызыгаарларын шуут чок черлерге атом миналыг зона дээр хоманы тургузарынын планнарына хамаарыштыр Совет чазактын нотадын анда тудуускан.

Чүгө ГФР-ниң бодунаа эвес, харын база оң-биле кызыгаарлашкан өскө-даа чурттарын хей миллион тайбын чурттанчыларын амы-тын айыылга тургузуп турар ГФР-ниң шериг эрге-чагыргаларынын ол айыылдыг чаз хөделиишкенинери Совет Эвилели херекке албай барып шыдаас деп, нотада чугаалап турар.

ГФР-ниң шериг бөлүктөрүнүн айткан хөделиишкенинери болгаш АНШ-тың шериг эрге-чагыргаларынын бо херектиг талазы-биле оларга көргүзүп турар деткимчеи болза дөрт күнүлөргө Потсдам болгаш өскө-даа чөгүрү дугуржулгаларынын чаз үрөшкенин болуур-дур.

Бундесверини ядролуг чепсек-биле чепсектеринин бугу айыылдыын Төп Европаның ажал дөлем район-нарын ядролуг миналдарынын өңүч-чөгүлүг планы база катан дөмөдөп турар. «Атом миналыг куржак» тургузарынын авантюристтик планы боттаны берген тазырылда Европада тайбынга болгаш айыыл чок чорукка кыжылып турар ындыг аны-зылыг хөделиишкенинери дөш халык-салга хамыктыг мурунда АНШ-тың чазанга онаажыр ийик дөздин дөм-дөглөзөр Совет чазак эргенюк чугула деп санап турар.

Герман милитаризмин узууткары-не болгаш герман агрессияны болуур-базыне угандырган Потсдам болгаш өскө-даа делегей дугуржулгаларынын талазы-биле дөрт күнүлөргө чазактарынын кады хулээп алган не-

гелделерин болгаш хулээпелерин ГФР-ниң давискеринге боттандыра-ры дөш харыскалганы герман тай-бын керээни чаргыжег чедир СССР, Великобритания болгаш Франция-биле кады АНШ хулээрин үргүлчүлөз деп чүвени Совет Эвилели барымда-лап турар. Делегейге тайбынны камгалар болгаш быныглаар сорулга-лар-биле дуушлеш хөделиишкенинери болуурбазы-биле хөмчөглерни АНШ-тың чазга алыр дөзүргө идегелин Совет чазак илергейлеп турар.

АНШ-тың чазанга совет нотадын холгаларын Великобританияныкы болгаш Францияныкы чазактарына чоруткан.

Ол-ла хүм Совет чазактын нота-зын ГФР-ниң СССР-де элчини Грег-перге тудуускан. Ол нотада ылачым чугаалап турары болза, ГФР-ниң давискеринде чег иштине ядролуг зарыктары сайгара тургузар чорук европа дикпе ядролуг чөрүлүзүнүн айылын хөмчөз чокка улгатырып турар. Ол тазырылда ГФР-ниң бодунун чон халалка бир дугаарыда тазырыг ужурулуп деп чүвени ГФР-ниң чазга оон-биле кады билип алыр умурлуг.

ГФР-ниң чазга чүвени угазылап-лап көөр чорукту илергейлеп, «атом миналыг куржак» тудуп тургузарынын авантюристтик болгаш өңүч-чөгүлүг планнарын шийтирлгип буруу шаап, хулээвин барган турар Совет чазак манат турар дөзүнүн нотада айттып турар.

«Атом миналыг куржак» планы боттаныр чүве болза, Совет Эвилели болгаш социалист өскө-даа чурттар бооттарынын айыыл чок чорукун эрге амыктарынын негеп турар чөгүрү хөмчөглерин алыр эргенюк чугула болу бээр дугайын Совет чазак ГФР-ниң чазанга баш удуз сагындырган.

(СЭТА).

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЭЛЕП, ДАМЧЫДЫП ТУР

Эчис сорулга—тайбыңны хандырап

ВАРШАВА. (СЭТА). Варшава керээниг ал салган үеден бээр эртен барык-ла 10 чылдар кирижик чурттарын айыыл чок чоругуна болгаш кызыгаарларын дөш болбас чоругуна, социалист күрүлдерини сырый каттыштарына болгаш Европада тайбынны ханды-ларыне уталанган оларын куженишкенинери быжылаарына ук керээни улут ужу-дузанын бадыткаан деп. Польша шеринин «Болшеж вольности» солунун редакция чүгүлде бижип турар.

НАП агентиледин дымнады турар-биле алырга, ол чүүл Варшава керээниг кирижикчери күрүлдерини политиктиг консултант-тергидектиги мыда ажиттыган хуралына турсаалганын.

Варшава керээниг кирижикчери чурттарын каттышкан командалык болгаш каттышкан чепсек-күштерин тургускан чорук НАТО-нун агрессии планнарына, Европада тайбынга өлүп турар кыжыга харын болган деп, солун

бижжш. Барымы талакы күрүлдерини политиказы бөгүн бундесвер НАТО-нун ийиги армиязы болуусуна, мурундагы гитлеризм генералдар болгаш херектенер бундесверге база НАТО-нун штабтарына удуруп эрге-дужалдарын ээлээрине чедирген, а амы үеде барын тала-бык күрүлдер термодролуг чепсекти ГФР-ге барыкын дугайын болду турарлар. ГФР-ге термодролуг чепсекти бөзүргө орутку НАТО-нун хей талазыг ядролуг күштери ажиткан турары билинген.

ХОСТАЛГАНЫН ШАГЫ КЕЛИР

(Кара бажындан репортаж)

Каракастын барымы талакы бу-лузунда «Про патриа» (Төрөн чүрт дөш) деп ат-биле билинген болуп турар Модело кара бажынын кор-пустары бедип үнө берген турар. Политика талазы-биле хоруудатты-ган 154 кижиге ында чыдып турар. Кара бажынын иштинге эртин кирер болгаш Венесуэланын Коммунист партиянын ТК-зынын Политбюро кешигүнери Луис Энрико Ариета-биле база Эктор Родригес Бауса-биле, Венесуэланын ажалыч чоннарын чангыс айт төвүнүн национал күүсчери комитетинин кешигүнү Хесус Чавес-биле болгаш компартиянын федералдыг округта чег комитетинде келген эрчи Риво Мелиано-биле ужуражыр ар-галыг болган мен.

Луис Энрико Ариета мында деп чугаалады: «Москваны радиоуун болгаш «Депшиль» деп радиостан-циянын дамчыдылгаларын бичин радиопремьери-биле дүниени-не дийнап турар мен. Инааганш бо черини паралагызын чүгү-лаа мыттавай турар мөз чүртүмдэ болуп турар хей-хей болушкуннарын дугайын билип ал турар мен. Венесуэлада политика талазы-биле хоруудаттыган кижилерини хоста-

рын негеп турар СССР-ге баштаган делегейинг калбак шийчөшкенин дугайын мычаар билип алган мен».

Национал хосталганын херээ тилдөр дөзүргө, венесуэл патриоттар реакцияны ашкан тилдигине удаас чаалап алыр болгаш импералисттер дарылап ал октаптар дөзүргө Модело кара бажында хоруудаттыганын бузуп турар.

Политика талазы-биле хоруудаттыганына барып ужуражыр чинк эвес херек болган. Хоруудаттыганына чүс-чөс төрөлдери-биле кады шууп турар ийи хун херелине беш шак дугуузада кара бажын эжинге туруп келген мен. Адак сөөлүндө бисти кара бажыне кирипкен. Кижиге бурууну ык үжүп-чүдүн — карманарын ан-дара тырттып, ийиктин ийини бе-зин бакылап көрүп турар. Узун коридорду таварты ччаа павильон деп аазар черге чорутуусу, поли-тика талазы-биле хоруудаттыганын мыда хууруп турар. Ол дөзгө дөрт бузун хейрилгип, бедик, мун-гаш хаалар-биле хураалеттинге херим болду. Дижинге чедир чегер-ленген гвардейжилер оон кыдыла-рында кылаштып чоруп турар.

Бистин ажаа келенивистин үзүндө оларнын дыка хейу автоматтарын хоруудаттыганына болгаш олар-нын төрөлдери чөп угай тудуп алган турарлар.

Патриоттары удаа-дараа үжүп-чүдүп турар. Оларын херим иштинге чыксаай тургузупкан, матра-старын, орунларын, столдарын үжүп, студдарын көрүп турар. Чоокта чаа үжөшкенин хууңу-не үш ка-тап чорудуп турган. Политиктиг ли-тература кийрери хоруудат.

Бере байдалдар турга-даа, хоруудаттыганын эки организастаттын-ган. Олар мыда төвүгүн, литерату-раны, экономиканы, даштык дыла-ларын болгаш харын марксизм-ленинизмни беин өөрөнүп турар.

Бүгү кара бажыга чангылаын берген медеэ ужуражышкынын дооалганын чаралаан. Эштер-биле

РЕДАКЦИЯНЫН АЗРЕЗИ: Кызыл Шетинин—Кравченко күзүмүз. Бажы № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларын 35-24, 25-38, партияны амырал кыжизинин 23-54, харыскалганы секретарынын 23-35, идеология болгаш хей-агы кыжизинин 37-13, улуттук кыжизинин 22-64, чагаа, ажалын болгаш кедээ корреспонденттер база совет тургузуп болгаш амырал кыжизинин 21-27, ийикти информ